

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Філософський факультет

Кафедра релігієзнавства

**ПРИГОТУВАННЯ ДО ТАЇНСТВА ПОДРУЖЖЯ В ТРАДИЦІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ**

Кваліфікаційна робота зі спеціальності

031 «Релігієзнавство»

на здобуття академічного звання магістра релігієзнавства

Студент-виконавець:

Гнилиця Анастасія-Маріанна Володимирівна

2 курс

Науковий керівник:

Фенно Ірина Миколаївна

кандидат філософських наук

(підпис)

Допущено до захисту:

Зав. кафедри _____

Київ-2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРИГОТУВАННЯ ДО ЖИТТЯ В ПОДРУЖЖІ	7
1.1. Проблематика приготування до подружжя у вітчизняній та світовій релігієзнавчій і богословській думці	7
1.2. Документи УГКЦ про дальше приготування до подружжя	21
1.3. Ближче приготування до життя в подружжі у практиці УГКЦ	32
РОЗДІЛ 2. БЕЗПОСЕРЕДНЄ ПРИГОТУВАННЯ ДО ТАЙНИ ПОДРУЖЖЯ.	40
2.1. Мета безпосереднього приготування до тайни подружжя	40
2.2. Безпосереднє приготування до подружжя в постановах УГКЦ	49
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ДУШПАСТИРСЬКОГО ПРИГОТУВАННЯ ДО ТАЙНИ ПОДРУЖЖЯ НА ПРИКЛАДІ ІВАНО- ФРАНКІВСЬКОЇ ТА КИЇВСЬКОЇ АРХІЄПАРХІЙ УГКЦ	53
3.1. Діяльність комісії у справах родин	53
3.2. Передшлюбні катехизації та катехизація християнських сімей на парафіях.	62
3.3. Душпастирство на парафіях подружніх пар	69
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТКИ.	88

ВСТУП

Актуальність теми. Постмодерна соціокультурна динаміка та кризові процеси, які відбуваються в сучасному українському суспільстві, негативно позначилися на ролі традиційних духовно-моральних цінностей, ідеалів та настанов, «переформатували» соціальну роль і функції мало не всіх соціальних інститутів. Ці зміни відбилися на формах функціонування сім'ї, її ролі в житті особистості, на місці тайни подружжя і сім'ї в системі християнських цінностей. На сьогоднішній час у суспільстві відбувається процес значного погіршення стану сім'ї та певного руйнування подружніх цінностей.

В багатьох економічно розвинених країнах різко знижується показник укладення шлюбів. Українська греко-католицька церква висловила пропозиції з приводу змін, що відбуваються в суспільстві та руйнівні впливають на сім'ю, ціла низка сучасних богословів звернулася до проблеми відродження та збереження християнських цінностей в соціальному та особистісному бутті, обґрунтовуючи їх «вічну сучасність», неминущу значимість і актуальність у всіх сферах життєдіяльності людини та суспільства. Відповідно до статистики Держкомстату України у 2020 році було офіційно зареєстровано 167,9 тисяч шлюбів, тоді як в 1991 році – 493 тисячі. Що стосується кількості розлучень, то вона, за даними сервісу, також зменшується. Так, у 1991 році розвелось 200 тисяч 810 пар, а у 2020 році — 119 тис. 253 пари [38].

Це спонукає до постановки проблеми відносно важливості та необхідності приготування до майбутнього сімейного життя тих, хто хоче вступити у шлюб. Приготування до подружжя, звичайно, означає приготування до життя в ролі чоловіка та дружини та до спільного сімейного життя. Добре приготування до майбутнього шлюбного життя є дуже важливим, найперше, для самих молодят, оскільки від цього буде залежати їхнє подальше спільне життя як подружжя.

Джерельною базою християнства у цьому питанні є Біблія, спадщина Отців Церкви, рішення Соборів, численні церковні документи, зокрема, Катехизм УГКЦ «Христос наша Пасха», Кодекс Канонів Східних Церков, Катехизм Католицької Церкви, документи II Ватиканського собору, енцикліки та пастирські листи папи Івана Павла II, рішення Синоду УГКЦ. У вітчизняній думці проблема приготування до таїнства подружжя в традиції Української греко-католицької церкви представлена в ряді досліджень українських релігієзнавців та науковців, зокрема, В. Докаша, А. Драй, В. Гоголь, Г. Кришталь, С. Мудрого, А. Буковинського, Л. Крип'якевич, О. Маскевич, В. Поспішила, М. Рись та інших дослідників, наукові висновки котрих і становлять **теоретико-методологічну основу роботи.**

Мета роботи - богословсько-релігієзнавчий аналіз механізмів приготування до таїнства подружжя в традиції Української греко-католицької церкви.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання:**

- розкрити теоретико-методологічні засади дослідження проблеми приготування до життя в подружжі;
- проаналізувати документи УГКЦ про дальше приготування до подружжя, висвітлити їх;
- окреслити етап ближчого приготування до життя в подружжі в УГКЦ;
- дослідити мету безпосереднього приготування до тайни подружжя;
- визначити роль душпастирської праці у безпосередньому приготуванні до подружжя;
- висвітлити діяльність комісії у справах родини Івано-Франківської та Київської архієпархій УГКЦ;
- висвітлити передшлюбні катехизації та катехизацію християнських сімей на парафіях.

Об'єкт дослідження – теологічна, соціальна парадигма документів та пасторальна діяльність Комісії у справах родини Української греко-католицької церкви.

Предмет дослідження – аналіз богословських та моральних катехизаційних засад реалізації приготування до таїнства подружжя в традиції Української греко-католицької церкви.

Методи дослідження. У ході дослідження використано комплекс методів наукового дослідження: *аналізу та синтезу, індукції й дедукції тощо* (для дослідження окремих процесів); *системний* (дав змогу розкрити основні етапи приготування до подружжя); історичний (використання соціально-історичного контексту в формуванні механізмів приготування до таїнства подружжя в УГКЦ); герменевтичний (інтерпретація офіційних документів УГКЦ); метод комплексного аналізу (розгляд особливостей душпастирської праці у приготування до подружжя); *єдності історичного та логічного* (для теоретичного осмислення й аналізу поняття «таїнство подружжя»).

Керуючись принципами об'єктивності, в дослідженні аналізуються християнські культурно-моральні цінності в умовах розвитку суспільства та їх відображення в соціальному середовищі. Також використовувались специфічні релігієзнавчі принципи: конфесійної толерантності, позаконфесійності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в здійсненні комплексного аналізу функціональних особливостей приготування до таїнства подружжя в традиції УГКЦ в єдності їх духовно-етичних та праксеологічних вимірів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання висновків і рекомендацій у діяльності душпастирів в регіональних передшлюбних осередках УГКЦ; у формуванні окремих засад молодіжної політики на рівні територіальної громади на основі механізмів дальшого приготування до подружжя; підґрунтям для розроблення пропозицій щодо продовження наукових досліджень та модернізації форм душпастирювання подружніх пар в єпархіях і на парафіях; впровадження заходів у катехизаційні курси школярів в контексті поглиблення морального розуміння подружжя.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (87 найменувань), 2 додатків. Загальний обсяг роботи становить 101 сторінку.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРИГОТУВАННЯ ДО ЖИТТЯ В ПОДРУЖЖІ

1.1. Проблематика приготування до подружжя у вітчизняній та світовій релігієзнавчій і богословській думці

У роки незалежної України українці увійшли в унікальний етап з точки зору можливостей духовного й цивілізаційного вибору. Співвідношення релігійно-духовних, культурних та суспільно-політичних орієнтацій можливо відстежувати, зокрема, за церковними документами, емпіричними спостереженнями за участю мирян в церковній діяльності.

УГКЦ творчо розвиваючи дослідженнями своїх богословів католицьку доктрину та вчення про християнське подружжя, наголошує на індивідуальних характеристиках людини, цінності подружньої любові, плеканню «домашньої церкви», дотриманням моральних принципів подружнього обов'язку. Християнське подружжя варто розглядати із врахуванням свідомого вибору українських громадян або їхні невідрефлексовані уподобання того чи іншого духовного середовища, тих чи інших моделей соціальної поведінки, шляхів цілоособистісного розвитку у реалізації християнського покликання та формування подружжя [2, с. 8].

Традиційна модель інституту сім'ї вимагає постійно захисту від різних глобалізаційних та культурних впливів, котрі вибірково толерують загальнохристиянські цінності. В умовах релігійного плюралізму Українська греко-католицька церква динамічно та ефективно розгортає свої настанови та практику душпастирства християнського подружжя, це дозволяє враховувати персональні духовні потреби та виклики складних моральних колізій до формування в соціумі належного християнського плекання сімейних цінностей.

Особливості католицької доктрини щодо питань сім'ї та шлюбу визначаються через причини її сталості та незмінності, зокрема, сім'я

створена Богом, тому в шлюбі, за будь-яких обставин, наявні два елементи – божественно-сакральний та природно-договірний. Враховуючи дані особливості укладення шлюбу є особливою угодою, оскільки термін його дії та суттєві правові наслідки вилучені з кола питань для самостійного розв'язання сторонами, що домовляються його укласти. Тобто, з одного боку, шлюб є актом вільної згоди подружжя, а з іншої – регулюється законами, які не підлягають людському свавіллю, зокрема й свавіллю чоловіка або дружини.

Основним джерелом формування богословської думки та доктринального вчення про сім'ю й тайну подружжя УГКЦ є Святе Письмо. У Святому Письмі закладена ідея сім'ї як «домашньої Церкви»; сім'я трактується як встановлена Богом та як найміцніша основа суспільства. Впродовж століть Церква намагалася впроваджувати біблійне розуміння сім'ї, культивувати її традиційні форми та моральні функції як умову збереження і відтворення віруючих і моральних особистостей та суспільства в цілому.

Моральна свідомість по відношенню до єдності і нероздільності подружжя розвивалася під впливом педагогіки Старозавітного закону, основною рисою якої була справедливість. Проте, з часом любов, яка є сутністю Бога починає відігравати щоразу більшу роль в Історії Спасіння. Саме завдяки їй Трійсдиний Бог входить у надприродний зв'язок із своїм творінням і своєю ласкою втягує їх до свого внутрішнього життя, єдності і любові. Тому Бог заключає з людьми (репрезентами створеної дійсності) різні союзи, що носили подружній характер, тобто, знаки особової зустрічі, невідкличності, нерозривності, а понад усе — вірності, послуху, довір'я та любові. Ми бачимо союз з Ноем (Бут.9,8-17) з Авраамом (Бут.17,1-27), з Ізраїлем на горі Синай за посередництвом Мойсея (Вих.21, 1-18; Втор. 29,9-28). В Старому Завіті Господь Бог є представлений як чоловік Ізраїль у містичному подружжі, тобто у інтимному союзі, де панує єдність і любов. Особливо це яскраво видно у пророків, які таким чином поступово

підготовляли свідомість вибраного народу до розуміння єдності і нероздільності подружжя (Пор. Мал.2,13-17).

Пророк Єремія описує Синайський союз Ягве з Ізраїлем як вінчання і весілля (Єр. 31,32). Зламання цього союзу в очах пророка і в очах Божих — це розпуста, і тому Ягве карає свою жінку — Ізраїля, віддаючи її в руки ворогів. Однак він не відкидає Ізраїля, бо не може забути її. В творчості інших пророків питання союзу також знаходило чільне місце.

Вершиною цієї традиції є Пісня Пісень, у якій в алегорично-містичний спосіб відтворено віковичну любов Господа Ягве до свого народу під сильними образами подружньої любові міцної, як смерть, яку “великі води не зможуть загасити і ріки не заллють” (Пп.8,6-7). “Подружній союз між Богом і його народом Ізраїлем підготував Новий і Вічний союз, в якому Син Божий воплотившись і віддавши своє життя окремим чином об’єднав з Собою все спасенне ним людство, підготуваючи таким чином “шлюб Ангця” (Откр 19, 2-9)”.

У Євангелії від Матея читаємо цікаву дискусію, в якій бачимо безкомпромісну і недвозначну позицію Ісуса. Христос вчить, яким був і є зміст подружнього союзу чоловіка і жінки, тобто, яким був задум Божий щодо союзу спочатку (Мт. 19,4). А саме - нероздільна єдність, в якій: “двоє... не будуть більше двоє, лиш одне тіло” (Мт. 19,6). Вказуючи на Мойсея, фарисеї намагаються закинути Христові незнання і нерозуміння законів Старого Завіту. Однак відповідь Ісуса є чіткою: “Задля жорстокості сердець ваших, Мойсей дозволив вам відпускати жінок ваших; спочатку ж не було так” (Мт. 19,8).

Святе Письмо не тільки висвітлює, яким було подружжя колись і як розкривалися протягом історії спасіння різні форми його здійснення, однак, боговдохновенне писання наголошує, що подружжя хоч і людська дійсність, проте,, це є інституція, яку запланував Бог від початку творіння і повсякчасно її підтримує та найголовніше - сам є присутній у даній інституції творячи “Домашню Церкву”. В союзі подружжя супруги

доповнюють одне одного, отож взаємна потреба та потяг є щось природне, про це свідчать слова Бога: “Не добре чоловікові бути самому...”(Бут. 2,18). Цей союз не може зруйнувати ніщо, навіть гріх, адже є можливе оновлення “в Господі” (1 Кор. 7, 39). Крім того, подружжя показує чи не найкращу перспективу збагнути любов Божу, яка не закривається сама на собі, однак виходить поза себе. У Святому Письмі зазначено, що всі інші духовні дарування – ніщо без любові, оскільки вона є головним, що визначає людське в людині і робить її подібною до Бога: «Любов довготерпить, любов милосердствує, не заздрить, любов не величається, не надимається, не поводить нечемно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою, усе зносить, вірить у все, сподівається всього, усе терпить!» (1 Кор. 13:4-7). Цей найвищий різновид любові означає прощення гріхів, а не прийняття людини такою, якою вона є. Така любов має здатність до очищення від гріхів та зцілення: «Перш за все майте гарячу любов між собою, тому що любов покриває безліч гріхів» (1 Пет. 4:7). Любов до ворогів, прощення недобрих вчинків постає для особистості випробуванням самої себе та найвищим проявом такої любові: «Любіть ворогів своїх та моліться за тих, хто жене вас» (Мт. 5:44). У цьому сенсі любов є протистоянням злу засобами духовного опору. Такий вид любові виключає помсту, насильство у відповідь, образу на ворога та брата: «Той, хто гнівається на брата свого даремно, підлягає осуду; хто скаже брату своєму «рака», підлягає верховному суду; а хто скаже «божевільний», підлягає гієні вогняній» (Мт. 5:22).

Апостол Павло також висловлював думки про цінність віри, надії та любові (1 Кор. 13, 13). Павло трактує і визначає зв'язок чоловіка і жінки, виходячи з відносин Христа і Церкви. Ця цитата показує, яким різностороннім і багатогранним є багатство подружнього життя. У подружжі чи не найкраще видно, що акт творення всесвіту досягає свого звершення в образі і подобі Творця, тобто, в людині. І покликання працювати, опановувати та заселяти землю людина зможе зреалізувати разом зі своїм

помічником, подібним до неї, саме в подружжі, “створивши одне тіло”. Безперечно, особа не створена, щоб бути самотньою, але щоб відкрити глибокий вимір спілкування у великій тайні Подружнього союзу. Тайнство це є глибоким, якщо воно відноситься до Христа і до Церкви. Все християнське життя носить відпечаток супружчої любові Христа і Церкви, адже “Церква – це тайна чи знак і інструмент інтимної єдності з Богом” [14, с. 76]. Тобто, “де живе Церква, там живе і розвивається подвійна єдність: сопричастя людей з Богом, всієї людської родини між собою і в нероздільній Трійці”. Ці стани пов’язані з набуттям стійкості і складають другий рівень. Вони допомагають людям підтримувати один одного. Віра зміцнює смиренність; завдяки надії ми можемо покласти на Бога всі турботи про мирські справи та участь у них, цнотливість пов’язана з любов’ю до Христа, а не з любов’ю до пристрасті та тіла.

Тайнство подружжя виступає як предмет богословських дискурсів, починаючи з початків християнства та закладання християнської доктрини. Про нього багато говорили Отці Церкви, зокрема Оріген, Тертуліан, Амвросій Медіоланський та інші. Отці Церкви дали потужний імпульс розвитку подружньої духовності та вказували на подружжя як на шлях реалізації покликання до святості. Св. Іван Хризостом навчав, що сім’я та подружжя є первісною клітиною, у якій народжується святість, і що, ані подружній стан, ані ведення господарства, ні виховання дітей не є перешкодами на шляху до святості. Згідно із Климентом Олександрійським, святість подружжя та сім’ї базується на єднанні із Христом. Згідно із цим Святим Отцем, намагання подібатися Господу має стати найтіснішим зв’язком та найглибшим джерелом подружнього щастя. Він підкреслював, що любов до Бога зовсім не протирічить подружній любові, оскільки занурення подружжя у Божу любов є любов’ю найближчих у Бозі.

Митрополит Антоній Сурожський, аналізуючи богословський аналіз сутності подружжя зазначає: «Світ не може існувати без тайнств, тобто без того, щоб якісь стани життя, якісь відносини були незвичайними, небесними,

чудесними; і подружжя як єдність двох в розпорошеному світі є таким таїнством, чудом, яке перевищує всі природні відносини». І далі: «Подружжя – чудо на землі. У світі, де всі і все йде окремо, подружжя є тим місцем, де двоє людей, дякуючи тому, що вони полюбили один одного, стають єдиним цілим, місцем, де закінчується розбрат і починається спільне життя. І саме в цьому найбільше диво людських відносин: двоє стають однією особою, двоє людей, тому що вони полюбили і прийняли один одного в повноті, досконало, стають чимось більшим, ніж просто двоє – стають одним.

Розвиток богословської рефлексії почався з аналізу природного шлюбу – від традицій римського шлюбу до його внутрішніх аспектів, його таємничої природи та користі для людини. У Середі віки Католицька Церква керувалася принципом, котрий в основі мав принцип «благодать вдосконалює, а не руйнує природу» [22, с. 183]. Починаючи з XI-XII століть, домінуючими при осмисленні шлюбу стають юридично-канонічні аспекти. Підвищення авторитету Католицької Церкви в суспільному житті сприяло усвідомленню нею зростання відповідальності за сімейно-шлюбні відносини та їх стабільність. У цей час був «локалізований» момент здійснення таїнства: шлюб укладається в той момент, коли подружжя, яке є хрещеним, вільно висловлює своє бажання бути чоловіком та дружиною. Подружній союз не можна розірвати після здійснення подружньої присяги.

Другий Ватиканський Собор (1962-1965) під час розгляду різних питань не окреслював конкретного документу, проблематикою котрого було б подружжя та сім'я. У Душпастирській конституції «Радість надії» «*Gaudium et spes*» окреслено нові виклики, котрі стоять на сьогодні перед церквою та подружжям. У документі зазначається, що «Акти, якими члени подружжя інтимно й цнотливо поєднуються між собою, є чесні та гідні. Коли вони здійснюються справді по-людському, ці акти ознаменують і підтримують взаємне дарування, яким чоловік і жінка радо та вдячно збагачують одне одного» [21, с. 512].

Інтерпретація статевої зрілості й готовності молоді до подружжя аналізується: «Статевий характер людської природи і людська здатність до розмноження дуже перевершують усе те, що існує на нижчих рівнях життя; тому до властивих подружньому життю актів, які здійснюються відповідно до справжньої людської гідності, треба ставитися з великою пошаною» [21, с. 513].

Також наголошується на важливості повноцінного виконання подружніх обов'язків, що є умовою добробуту кожного з подругів, їх вірності одне одному та добра дітей: «Якщо інтимне подружнє життя припиняється, тоді нерідко подружня вірність може наразитися на небезпеку, а благо дітей – зазнати шкоди, бо при цьому під загрозою опиняється як виховання вже наявних дітей, так і відвага народжувати нових нащадків» [21, с. 513].

У розрізі даних цитат для розуміння подружньої любові II Ватиканський Собор наголошує, що «інтимне подружнє життя» слід трактувати як «статевий потяг і привабливість відіграють важливу роль у заснованих на любові подружніх стосунках» і що «еротична прив'язаність між чоловіком і жінкою – це велике благо» [3, с. 34].

II Ватиканський собор також стверджує, що „подружжя - це образ союзу Христа і Церкви” [21, с. 501]. Папа Пій XI говорить, що „Христос, вивищуючи подружжя своїх вірних до гідності справжнього таїнства Нового Закону, вчинив його законом та джерелом особливої внутрішньої благодаті”[61]. Далі у цій енцикліці читаємо про те, що Христос засвідчив своїм апостолам та євреям, що «подружжя з часу свого заснування повинно існувати тільки між двома, тобто між одним чоловіком і однією жінкою, і обоє стануть одне тіло і що подружній зв'язок волею Божою зроблений настільки міцним, що жодна людина не зможе розірвати» [61].

Тобто, читаємо про те, що Христос засвідчив своїм учням, що подружжя з часу свого заснування повинно існувати тільки між двома. Документи Собору підкреслюють священничо-пророчі завдання сім'ї, у якій передається

Євангелія за посередництвом слова та прикладу, а також складаються духовні жертви. У Догматичній Конституції «Про Церкву» читаємо, що загальне священство вірних та ієрархічне священство, хоча й відрізняються за своєю природою, все одно взаємно підпорядковані, адже як одне, так і інше притаманним йому чином бере участь у священстві Христа.

Таким чином, було підтримано авторитет тієї доктрини, що була створена попередньо. Водночас, на Соборі йшлося про те, що в сучасному суспільстві на стабільність інституту сім'ї та шлюбу впливають «полігамії, виразки розлучення так званої вільної любові та інших деформацій», значною мірою цілісність сімейних принципів «порушується при профанації внаслідок егоїзму, гедонізму та незаконного використання протизаплідних засобів» [21, с. 500].

Отже, можна виокремити деякі передумови, які повинно виконувати християнське подружжя:

- воно повинно бути моногамним.
- нерозривним – укладеним на все життя.
- вимога вірності – впливає із вірності до Бога.
- згідно із Божим планом подружжя є підставою ширшої сімейної спільноти.

Слід розуміти, що подружжя не є зовнішньою передумовою якогось дослідження чи формального створення. Це Боже покликання, щоб прославити Господа, який визначив перед подружжям конкретну мету та будівничим цього подружжя: коли Господь не буде дому, то даремно працюють будівничі цього дому.

Папа Лев XIII говорить про подружжя такими словами: «Спаситель підносить подружжя до гідності таїнства, дає ласку освячення тим, хто приймає цей таїнственний стан, а також оберігає та зміцнює подружжя небесною ласкою і робить його прикладом містичного союзу між Собою та Своєю Церквою» [44, с. 12].

Важливим документом церкви про шлюб та сім'ю в українській греко-католицькій церкві є енцикліка папи Пія XI «Непорочне подружжя» (1930 р.), в котрій висвітлені принципи подружжя, фундаментальні засади подружньої любові, окреслена природа та гідність християнської сім'ї. Папа Пій XI зазначає, що «Християнське подружжя — це шлях до Бога вдвох. Передусім, потрібно пам'ятати, що подружжя, як сопричастя осіб, має свою закоріненість у сопричасті Осіб Пресвятої Трійці. Автором подружнього зв'язку є сам Творець. Подружжя не було ані встановлене, ані відновлене людьми, а Богом; не людьми були витворені закони для того, щоби зміцнювати, потверджувати та вивищувати його, а Богом — Творцем природи та Ісусом Христом – Відкупителем тієї ж природи, і тому ті закони не можуть підлягати будь-яким людським постановам чи будь-якій супротивній їм угоді навіть самих по другів» [62, с. 43].

Іван Павло II в Апостольському повчанні «*Familiaris consortio*» зазначає, що «чоловік і жінка створені один для одного, заради взаємного доповнення, а також і в том, що вони підтримують особистою волею кожного з подругів та життя один одного» [25, с. 36]. Звертаючись до сімей і діячів душпастирства сімей, досліджує питання, що стосуються проблем сучасної сім'ї, задуму Божого щодо сім'ї і подружжя, завдань християнської сім'ї, а також питання душпастирства сім'ї. Також понтифік повчає про істинне значення самодарування в подружньому спілкуванні, що є немислиме без тіла.

Відвідуючи Україну в 2001 р. Іван Павло II у своєму виступі приділив увагу питанням сімейно-шлюбної проблематики, констатує, що швидкі та глибокі суспільні зміни негативно вплинули на українську родину. Це засвідчують численні розлучення та поширена практика абортів. Він наголосив, що сім'я повинна стати одним із пастирських пріоритетів. У зверненні Іван Павло II закликав пастирів подбати про виховання «християнської сім'ї з глибоким досвідом Бога і в повному усвідомленні

здуму Творця щодо подружжя, вони змогли зробити внесок у покращення якості всього громадянського суспільства» [70].

Подружня любов робить бажаним подружжя, вона втілюється в акті прийняття шлюбу, який є актом добровільного відання себе іншій людині з наміром створити сталий та інтимний союз любові. Про те, чим є шлюб, пише богослов І. Меєндорф: «Це – єдиний у своєму роді союз двох істот в любові; двох істот, які підносяться над своєю людською природою та стають єдиними не тільки «один з одним», але і «у Христі» [50, с. 223].

За своєю природою подружжя є, в першу чергу, спільнотою любові, тому суть фізичного єднання не обмежується лише дітонародженням. Проте, як кожна спільнота для своєї ефективності та загалом для існування повинна активно жити та розвиватися, так і подружжя має за завдання більше пізнання та глибше розуміння іншого. Подруги мають докласти всіх зусиль, щоб абсолютна подружня любов розвивалась. Як навчає Іван Павло II: «Як без любові людина не є спільнотою осіб, так само без любові сім'я не може жити, рости і вдосконалюватися як спільнота осіб». Одружені чоловік та жінка повинні уникати всього того, що могло б якимось чином затьмарити чи спотворити цю любов: наприклад, через надмірне заглиблення чоловіка у свої службові справи, або жінки – у хатні справи.

Катехизм Католицької Церкви, який є важливим віроповчальним документом Католицької Церкви в каноні підтвердив, що «шлюб та сім'я призначені для блага подружжя, для продовження роду та виховання дітей». Всупереч сучасним уявленням про сім'ю, які відображені в законодавствах деяких країн Європи, у католицькій доктрині сім'ю, як і раніше, утворюють «чоловік та жінка, об'єднані у шлюбі, разом із народженими ними дітьми» [35].

Катехизм підкреслює, що це положення «не залежить від визнання публічною владою». Згідно з Катехизмом високою є відповідальність суспільства за сім'ю: «Значення сім'ї для життя і добробуту суспільства», воно накладає на нього особливу відповідальність за підтримку і зміцнення

подружжя та сім'ї. Тобто „любов – це наслідок взаємного дарування подружжя одне одному. Любов прагне бути постійною. Вона не може бути тимчасово, бо дана Богом людині, і походить від Бога, який є вічним” [35, п. 1646].

УГКЦ вже тривалий час працює над створенням і введенням у життя власного повноцінного законодавства, яке б відображало її сутність і допомагало вирішувати питання таїнства подружжя. Партикулярне право УГКЦ, зокрема, канони 103-111 висвітлюють основні засоби наречених перед вінчанням, а саме: наявність свідництва про хрещення особи, відсутність канонічних перешкод, форми проголошення оповідей, заповнення Протоколу особистої канонічно-душпастирської бесіди з нареченими (див. додаток Б); аргументують уділення тайни мішаним подружжям; тощо [34].

Важливим джерелом при аналізі таїнства подружжя в УГКЦ є Катехизм «Христос – Наша Пасха», який розкриває проблематику подружжя і сім'ї в догматичному, літургійному та моральному вимірах. Саме в світлі християнської Київської традиції в Катехизмі розкривається і пояснюється віровчення Церкви, її молитва і життя. Спираючись на тексти Святого Письма, спадщину Святих Отців Церкви, літургійну і духовно-моральну традицію, Катехизм дає відповіді на запити сучасної людини та допомагає вірним краще пізнати і глибше втілити у особисте життя Христову віру [36].

Ще одним базовим текстом Католицької церкви, котрий формує напрями діяльності Комісії у справах родин УГКЦ є документ Папської ради у справах сім'ї «Приготування до тайни подружжя» (1996 р.), в якому підкреслена необхідність і значення такого приготування в контексті нівеляції християнських та сімейних цінностей в сучасному глобалізованому світі. В документі Папської ради наголошено на трьох етапах підготовки до подружнього життя, наголошено, що процес виховання молоді повинен поєднуватися із вимогою євангелізації сучасної культури та співзвучна із діяльністю молодіжних християнських спільнот та рухів.

Розвиток богослов'я, літургії та канонічних аспектів подружжя в УГКЦ досліджував в науковій діяльності владика Софрон Мудрий. До сучасної інтерпретації християнського подружжя С. Мудрий розробляє коментарі до Кодексу канонів Східних Церков. У своїх коментарях С. Мудрий подає прийняті у Церкві способи тлумачення канонів, які включають так зване декларативне й іннотивне трактування [53]. Дослідник наголошує на основній частині канонів, які стосуються культу та уділення таїнств займають канони, що безпосередньо регламентують таїнств Подружжя, визначають процес підготовки до подружжя, перераховують подружні перешкоди та недоліки подружньої згоди, розкривають специфічні випадки укладення випадки, йдеться передусім про шлюб між представниками християнського та нехристиянського віровизнання. Цілий ряд канонічних приписів розкривають також біблійні та моральні аспекти подружжя, пасторально душпастирські способи підготовки до подружжя, а також місію, що повинні виконувати у церкві християни, яким була уділена Тайна подружжя [53].

У дослідженні С Мудрого «Подружжя і церковне право» ґрунтовно описано доктринальні, правові та богословські засади подружжя. Репрезентовано роль церковних інститутів в передшлюбному пізнанні подругів, висвітлено на підставі партикулярного права умови та документи для уділення шлюбу [54].

У доповіді на Синоді Церкви про розгляд питання сім'ї, Блаженніший Святослав Шевчук звернув особливу увагу на деякі пункти документа *Instrumentum Laboris*. Він підкреслив, що «Україна, як і інші країни пострадянського простору, переживає велику кризу сім'ї, спричинену багатьма факторами, зокрема політичною та економічною нестабільністю, міграційними процесами та війною. Також було зазначено, що 60% шлюбу в західній частині України, де населення здебільшого є католицьким, закінчуються розлученням упродовж перших п'яти років. На сході держави ця цифра іноді зараз зростає навіть до 90%. Багато розлучених одружуються

вдруге, відвідують храми, але не відчувають необхідності церковного узаконення свого сімейного життя. За статистикою патріаршого трибуналу другої інстанції, тільки близько 15 відсотків розлучених, вінчаних у Церкві, звертаються до трибуналу з проханням визнати недійсним їхній шлюб. Багато розлучених одружуються вдруге, ходять до церкви, але не відчувають необхідності церковного врегулювання свого сімейного життя» [19].

Інтерпретація доктрини щодо таїнства подружжя розкривається в сфері канонічного права східних церков. Цікавим є той момент, що каноністи, давши чітку дефінітивну оцінку, що подружній союз, який заключили законним чином між хрещеними чоловіком і жінкою є тайною, ідуть в своїм поясненні ще далі і уточнюють, якою є конкретна дія цієї тайни. Аналізуючи канон 776 ККСЦ, бачимо, що сучасне канонічне право більш чітко, ніж старіші канонічні джерела, розрізняє між подружнім договором і таїнством подружжя. Ці два аспекти розмежовуються і розглядаються в різних параграфах. Завдяки сакраментальному знаку “на зразок бездоганної злуки Христа і Церкви, правильніше Бог об’єднує їх (подругів) і вони немовби освячуються і змінюються ласкою тайни” [39].

Таким чином, у вітчизняній релігієзнавчій та богословській думці подружній союз, його любов і єдність – це не ідентифікація двох осіб чи знищення їх особистостей або злиття у якусь штучну цілість. Навпаки, це збагачення, розвиток, вивещення кожної особи, що бере участь у христологічній, еклезіологічній, есхатологічній та інших містеріях подружнього союзу. Біблія стверджує, що шлюб як основа сімейного життя був встановлений Богом на засадах спільного співжиття з перших днів людського буття. Зі спілкування та єднання у спільноту двох людей, що створені Богом один для одного, починається історія людського суспільства. Спеціальні дослідження обмежується визначеними часовими рамками та стосуються лише окремих аспектів підходу католицької церкви до виховного процесу. Тим не менше, поки що немає повного релігієзнавчого аналізу

позиції Української католицької церкви щодо освітньо-виховної сфери та цілісного погляд Церкви на приготування молоді до сімейного життя.

Розвиток християнської думки та її церковне практичне втілення вимагали з'ясування загальних принципів й привели до процесу формування конкретних норм християнської сім'ї, які в подальшому були викладені в настановах Вселенських та Помісних Соборів. Генезисом Церкви стала догматизація християнського вчення, намагання зберегти монопольне право на його застосування. Вона сформувала обряди, культову діяльність і свою концепцію щодо подружжя.

1.2. Документи УГКЦ про дальше приготування до подружжя

Першим етапом є дальше приготування до подружжя, що охоплює дітей, юнацтво, молоде покоління. Дальше приготування формується та реалізовується у християнських сім'ях, батьками, хресними батьками та у закладах освіти (школах, позашкільних закладах, культурно-мистецьких осередках). На цьому етапі дуже важливо, щоб дітям та молоді прищепити повагу до загальнолюдських цінностей, навчити суспільних стосунків, що передбачає формування характеру, самоповаги і контролю, відповідне впорядкування своїх навиків, емоцій, виховання поваги до іншої статі.

У своїй праці С. Мудрого «Подружжя і церковне право», аналізуючи канон 783 ККСЦ зазначає, що дальше приготування чи виховання почуття відповідальності при утворенні родини, повинно здійснюватися у рамках виховання родини і звичайної катехизації молоді [54, с. 10].

Прийняття сім'єю Євангелія – це перший крок, який потребує наступного етапу – катехизації: систематичного і поступового навчання віри, ревної і постійної праці над входженням у Таїнство життя Євангелієм. Ціллю катехизи є сопричастя з Ісусом Христом [69, с. 4]. Іншими словами – це процес воцерковлення, втаємничення, введення у Таїнство життя Церкви у Христі, введення у Літургію – у саме життя Христа, а отже і життя Пресвятої Тройці [24, п. 80].

Процес катехизації у сім'ї є завданням постійним, оскільки і народження, й виховання дітей, постійно потребує зростання у чеснотах, потребує взаємообдарування.

Родина, силою своєї природи та покликання, відкривається на інші родини, суспільство, приймаючи своє суспільне завдання. Родина є першою основною школи усупільнення формування поглядів на християнську сім'ю.

Зазначимо головні завдання родини як «Домашньої церкви»:

- батьки через бесіди, повчання і особистий приклад повинні бути для своїх дітей першими проповідниками віри;

- через взаємну любов і спільну молитву до Бога повинні творити сакраментальність домашньої церкви;

- «Домашня церква» має бути місцем суспільного формування і випромінювання християнської культури, культури праці, відпочинку;

- родина максимально повинна сприяти розвитку та пізнанню дитини свого покликання в суспільстві;

- завдяки родині діти, через освячуючу ласку, повинні брати активну участь в житті парафії, громади, церкви, через парафіяльну роботу та літургійне життя;

- домашня церква, презентуючи себе гарантом Апостольства родин, сприяє свідченню діючого милосердя і справедливості власних вчинків та допомоги оточуючим.

В Апостольській Адгортації «*Familiaris Consortio*» (Про фундамент християнської родини у сучасному світі) читаємо: «фундаментальним та невід'ємним елементом молитовного виховання є конкретний приклад, живе свідчення батьків; лише молячись спільно з дітьми, здійснюючи своє царське священство, батько та мати сходять у глибину сердець дітей, залишаючи сліди, яких не може затерти нічого, що пізніше трапиться у житті... Ваш приклад належного мислення та дії, підкріплений спільною молитвою, є лекцією життя, він становить акт, особливого культу, який несе за собою особливі заслуги, таким чином підтримується мир на порогах дому: *Pax huic domni!* Пам'ятайте, що таким чином ви будете Церкву» [25].

Митрополит Андрей Шептицький, обгрутовуючи виховну місію греко-католицизму як форми дальшого приготування до подружжя, зазначає, що останню роль у вихованні відіграє середовище, перше місце в якому належить сім'ї-родині, а далі – церкві, суспільству, нації. Усі ці чинники впливають на формування характеру, психіки, життєвих цінностей молоді. За його переконанням, усі вони в сукупності мають «працювати» над

виробленням віруючої, національно стійкої, освіченої особистості. Досягти такого результату можна тільки завдяки довготривалому, цілеспрямованому безперервному вихованню за допомогою сім'ї, церкви, громади. Запорукою доброго виховання, з точки зору А. Шептицького, є християнська поведінка родичів та батьків дитини: «Душа дитини, як той мягонький віск, з котрого всьо можна зробити. Кожне слово родичів і всьо, що дитина видить і чує, вбивається в молоденьку пам'ять і лишається на ціле життя» [82]. Думки митрополита підтверджує сучасна наука, яка доводить, що виховання дитини розпочинається ще в утробі матері. Розроблюючи засади християнської родини, А. Шептицький активно вимагав від батьків доброго виховання своїх дітей. Тому він наполегливо звертався з вказівками до батьків: «Пам'ятайте, Християнські Родичі, що Ви перед Господом Богом є строго обов'язані дбати та працювати над вихованням своїх дітей! Пам'ятайте й те, що Ваша хата є першою і найважливішою школою, в якій діти Ваші мають навчитися любити Бога й людей. А якою буде ця школа, – такою буде очевидно і наука!» [229, с. 27].

Про відповідальний батьківський обов'язок наголошується у документах II Ватиканського Собору, а саме у «Декларації про християнське виховання», що «оскільки батьки надали дитині життя, то мають основний обов'язок виховувати своїх дітей; також змушені бути призначені першими та головними вихователями. В такий спосіб сім'я виступає первиною ланкою в плеканні соціальних, моральних чеснот дитини» [8].

II Ватиканський Собор трактує сім'ю як першу школу у приготуванні до подружнього життя, у якій набуваються суспільні чесноти. Отці Собору перераховують багато факторів, які роблять сім'ю справжньою школою життя та формують виховне середовище з відповідним духовним кліматом. Такими факторами є:

- реальна присутність батька,
- домашня опіка матері,
- взаєморозуміння та допомога,

- плекання відповідальності та мудрих рішень,
- ділення досвідом та життєвою мудрістю,
- позитивне розв'язання конфліктів.

Фундаментом дальшого приготування до подружжя є служіння батьків щодо дітей, їх любов до Бога та віддання Йому усього життя. Якщо батьки не мають особистого, живого зв'язку з Ісусом, то вони не можуть розраховувати передати цей зв'язок своїм дітям. Священство батьків реалізується, коли вони через особистий приклад, релігійну символіку, навчання віри та Божого слова показують своїм дітям образ Бога, а також, коли через молитву батьки заступаються за своїх дітей перед Богом.

Отже, батьки, які вболівають за духовний розвиток своїх дітей повинні розвивати особистий зв'язок з Господом, передусім через особисту молитву. Жодні повчання, встановлення дисципліни, навчання релігії чи навіть відвідини Церкви не ліквідують тієї пустки, якщо батько чи мати не моляться, оскільки головним чином на молитві та за її посередництвом ми переходимо від теорії до практики особистого досвіду живого Бога, що входить у нашу буденність. Щаслива дитина, коли бачить, як її батьки моляться, оскільки завдяки цьому у ній формується переконання, що Бог є Кимось важливим, настільки важливим, що дорослі люди жертвують Йому свій час, а також, що Бог є Особою, оскільки з Ним можна порозумітися.

Силою загального священства батьки мають перевагу заступатися перед Богом за своїх дітей через молитву. У Таїнстві подружжя Бог уділяє батькам духовну владу над дітьми, і саме тому їх молитви мають особливу силу та забезпечують дітям Божий захист та благословення. Батьки, які оточують свою сім'ю заступницькою молитвою, посилають їй багато ласк, а їх молитва є найкращим даром, який вони можуть дати своїм дітям, нічого не може замінити цього дару.

Наступним прикладом для наслідування і виховання є благословення дітей батьками. Це метод, який обрав сам Ісус, щоб послужити малим дітям *і обнявши їх поклав на них руки і благословив їх* (Мр.10,16). Батьки можуть

таким чином молитися про спеціальне благословення для членів своєї сім'ї, наприклад, у зв'язку з особливою подією у житті дитини, якою може бути, наприклад, день народження, Перше Причастя, Миропомазання, початок навчального року, але також батьки повинні благословляти дітей кожного дня вранці і ввечері.

Особливу відповідальність за втаємничення християнських сімей на парафії несе священослужитель на парафії (парох), завданням якого є максимально сконцентруватися на вихованні молоді та формуванні в неї пошани різних компетенцій, вміння спільно вирішувати проблеми та реалізовувати проекти, усвідомлення взаємного проникнення у структуру людської та християнської зрілості.

Священик має повну і звичайну делеговану владу на території, на яку його призначив єпископ, отже є обов'язок, згідно ККСЦ: «Виконуючи обов'язок навчання, парох повинен проповідувати всім вірним слово Боже, щоб вони, проникнуті вірою, надією і любов'ю, росли в Христі і християнська спільнота давала те свідцтво любові, яке доручав Господь, він також зобов'язаний через катехитичне навчання вести вірних до повного пізнання таїнства спасіння, пристосованого до віку кожного з них, щоб передавати цю науку, він повинен шукати допомоги не тільки у членів чернечих інститутів або товариств спільного життя на подобу чернечих, але також вдаватись до співпраці з мирянами» [39].

У міру величини парафіяльної спільноти душпастир формує ядро парафії: катехитів та зрілих християн (християнських родин), вже втаємничених у віру; вони на парафії будуть допомагати в міру своїх можливостей: катехити провадять на парафії у недільній школі системне навчання, пристосоване до віку (діти, молодь та дорослі), а зрілі християни можуть формувати малі парафіяльні товариства та спільноти, через які можуть свідчити та випромінювати чесноти християнського життя [24].

Згідно навчання II Ватиканського Собору, «Церква як спільнота, що вірує і проповідує є священним народом, царським священством, яке бере

участь у владі Христа – найвищого пастиря» [14, с. 88]. Подібно і християнська сім'я є маленькою клітинкою церкви; завдяки таїнствам Хрещення, Миропомазання і Подружжя вона постійно черпає свою силу у Христі і покликана через життя в тайнах, жертвність та молитву до глибокого діалогу з Богом. Сім'я може і повинна сповнювати це важливе і священне завдання через внутрішнє сопричастя з церквою. Завдяки цьому вона освячує себе і світ [23]. Подруги є покликані тілесне життя, а також життя в душі передати своїм дітям, як це робиться в церкві. Отож, “християнське подружжя, як і всі таїнства, метою яких є освячення людини, будування містичного тіла Христового є покликане подібно як Церква прославляти Бога” [25]. Через безкорисливий дар відкривається сенс домашньої Церкви, яка покликана створити середовище ширості і сердечної злагоди, де є служіння, солідарність і любов, через яку народжуються всі чесноти. Отож, як домашня Церква, родина призначена і покликана до проповідування, прославлення і служіння Євангелії Життя. Словом і прикладом, щоденним спілкуванням і рішенням батьки маніфестують власну співпричасність до Христа і тим самим проповідують його.

Українська Греко-Католицька Церква закликає християнську родину до постійного навернення, адже взаємопрощення відіграє надзвичайно чільну роль у будованні сімейної спільноти, як Церкви. Крім того, через навернення віднаходиться зв'язок з Богом, який “багатий на милосердя в тайні покаяння”. Завжди вважалося, що молитва - необхідний і дуже важливий крок в напрямі щодо святості, бо завдяки їй відновлюється зв'язок з Богом, який є джерелом життя, джерелом святості, та першопричиною і першоосновою всякого добра. Характеристика родини, яка веде діалог з Богом – це родина, яка молиться. Сімейна молитва черпає своє значення та зміст безпосередньо зі щоденного сімейного оточення, котре за будь-яких обставин розуміється як тайна та реалізується як відповідь на Божий заклик. Молитва сім'ї має розвиватися в двох напрямках: активне літургійне життя та щира приватна молитва. Завдяки молитві родина, як і Церква,

наповнюється Святим Духом, від якого черпає свою внутрішню снагу та силу, який об'єднує їх у любові та правді і веде до святості»[28, с. 8]. Спільна молитва родини має велику силу через те, що «члени сім'ї один за другого молиться і випрошують ласки з неба», та це не єдина користь, спільна молитва є спільним актом віри сім'ї і визнанням науки Ісуса Христа, а тому в особливий спосіб приносить ласку Божу. Молитва веде до згоди і єдності подругів у час їх спільних прохань до Господа, молитва об'єднує їх серця у спільному благанні [28, с.154]. Завдяки молитві родина, як і Церква, наповнюється Святим Духом, від якого черпає свою внутрішню снагу та силу, який об'єднує їх у любові та правді і веде до святості [28, с. 8].

Низький рівень релігійності молоді є свідченням того, що молодь є духовною, однак не практикуючо-релігійна в громаді. Вона ставить більший наголос на особистій духовній мандрівці, а не на організованій релігійній спільноті. Завданням діяльності душпастиря на парафії є сконцентрувати уваги родин на важливості релігійного виховання дітей, оскільки родина, як домашня Церква, втілює первинне розуміння важливості життя в релігійній спільноті.

З метою активізації катехитичної діяльності на парафіях Синод Єпископів УГКЦ рішенням сесії від 9-10 жовтня 2000 року затвердив “Положення про порядок призначення на катехитичне служіння і відкликання з нього”. В документі йдеться про професійну підготовку працівників катехитичної школи. Тобто, залучалися катехити, в яких наявні конкретні професійно-компетентнісні вимоги: свідчення та обґрунтування власним прикладом вираження християнських засад та вчення Церквою; здобуття освіти та диплому зі спеціальності «богослов'я» інституті чи академії. Важливим є знання богословських та релігійних особливостей Святого Письма, літургії Східного обряду, основ катехизму, дитячої психології.

Катехитична школа розглядається як спільнота учнів, їхніх батьків, хресних батьків, вчителів, священнослужителів, богопосвячених осіб. Одним

із напрямів духовного виховання в катехитичних школах є родинна спрямованість, прояв любові, терпеливості, служіння ближньому. Катехитичний Правильник УГКЦ зазначає, що катехиза Української Греко-Католицької Церкви повинна готувати своїх учасників до відповідальності у суспільстві із врахуванням українських патріотичних мотивів.

Групи для занять у катехитичних школах формуються із врахуванням віку та індивідуальних знань та відповідно до “Положення про парафіяльну катехитичну школу”.

Навчання дітей розпочинається із формування групи дошкільнят, до якої входять учні першого класу. Програми цієї вікової групи містять ґрунтовну інформацію із основ віри, водночас покликані виховувати дітей у релігійному дусі. Під час уроку застосовуються ігри, пісні, анімації, тощо.

На більших парафіях, де є можливість залучити до катехитичної школи волонтерів-аніматорів поділ на катехитичні групи представлений за розподілом ліцею. Наприклад, учні 1-го класу закладу освіти формували групу, яка теж була 1 класом Катехитичної школи. На менших парафіях організація катехитичних груп відбувається шляхом об’єднання подібних за віковим сприйняттям учнів. Наприклад, в одну катехитичну групу об’єднували учнів 3-5 класів, в одну групу - 6-8 класів закладу освіти. Особливого змісту надається програмі катехизації учнів другого класу, а декотрі парафії практикують підготовку третього класу – вона спрямована на приготування до Першої Святої Сповіді. З метою забезпечення належної та фахової підготовки дітей до Першої сповіді Патріаршою Катехитичною комісією у 2004 р. було запропоновано книги для навчання в Катехитичних школах. Це серія видань підручників «З нами Бог», «Посібник для катехита» та «Катехизм для учнів». З 2011 р. центральним підручником для навчання є Катехизм УГКЦ «Христос - наша Пасха».

Так, на парафії Архикадрального Собору Святого Воскресіння Христового в Івано-Франківську в Катехитичній школі започатковано такі

гуртки як іконописання, музика (хор), прикладне мистецтво, образотворче мистецтво, вивчення іноземних мов.

В документах УГКЦ, зокрема ККСЦ зазначаються душпастирські обов'язки на парафії: «Виконуючи обов'язок навчання, парох повинен проповідувати всім вірним слово Боже, щоб вони, проникнуті вірою, надією і любов'ю, росли в Христі і християнська спільнота давала те свідoctво любові, яке доручав Господь, він також зобов'язаний через катехитичне навчання вести вірних до повного пізнання таїнства спасіння, пристосованого до віку кожного з них, щоб передавати цю науку, він повинен шукати допомоги не тільки у членів чернечих інститутів або товариств спільного життя на подобу чернечих, але також вдаватись до співпраці з мирянами» [39].

Доктринальні засади УГКЦ окреслюють катехизу, яка дає можливість впливати на дітей, молодь та дорослих, виховуючи їх у християнському дусі, збереженні Божих Заповідей, дотриманні Божих та моральних чеснот. Для Церкви катехиза завжди була святим обов'язком і невід'ємним правом. Євангелізувати всі народи доручив Церкві сам Ісус Христос: „Ідіть, отже, і зробіть учнями всі народи”(Мт.28,19). Тому, учителі Церкви, чи це духовні особи, чи миряни, зобов'язанні, із дотриманням Декалогу, сповняти і цей заклик Христа, тобто євангелізувати [20, с. 309].

Обов'язок християнського виховання в Українській Греко-Католицькій Церкві реалізовується через заклади освіти, хоча невеликих масштабів як би мала бути, що дає можливість, найперше, впровадити у навчальну програму школи предмет “Основи християнської етики та моралі”, який позитивно зарекомендував себе [20, с. 310]. Введення цього предмету дало можливість поширення релігії у школу і, тим самим, позитивно вплинути на поведінку дітей, промовляючи до їхнього розуму в процесі навчання. До цього рішення долучились батьки та зокрема дирекції шкіл, які бажали, щоб християнське виховання було присутнім у їхніх школах. В західних областях в більшості закладів освіти викладається предмет “Християнська етика”, що ефективно

сприяє формуванню світоглядних засад та вихованні дітей. Відтак, на активне впровадження цієї ідеї було звернення преосвященного владики Софрона Мудрого, голови Синодальної Комісії УГКЦ з богословської освіти, у справі захисту дітей на християнське виховання, де зазначалось, що «наша церква покликана оживити відповідні навчальні та виховні структури, які спільно служать для однієї мети – християнізації дітей та молоді» [9, с. 340]. Практичний вимір виховання правильного покликання людини в сучасній УГКЦ здійснюється забезпеченням різних молодіжних організацій духовною опікою. Школа формує інтелектуальні здібності, розвиває почуття цінностей, готує до подружнього життя; завдання громадянського суспільства у вихованні – впорядкувати проблеми суспільного блага, сприяти вихованню молоді. Церква виконує свій обов'язок виховання через навчання катехизму. Безпосередня присутність церкви в освітньо-виховній сфері відбувається шляхом присутності церкви в навчальних закладах. УГКЦ, як і інші церковні інституції, не претендує на монополію в християнському і патріотичному вихованні, а декларує комплексний підхід до цих сфер її присутності в сучасному світі, у якій однаково відповідальними елементами є сім'я, школа, суспільство, держава, Церква.

Не менш важливе місце Церква відіграє у вихованні навчання молоді та студентства. Церква старається охопити не лише школу, але й інші державні заклади. Правом і обов'язком Церкви є дбати про високе морально-християнське виховання суспільства. Оскільки учнями державних і приватних шкіл є діти з християнських родин, Церква залишає за собою право співпрацювати з цими освітніми закладами, впливаючи на виховні процеси в них [37]. Ця катехиза дає можливість зберегти молодь від негативних впливів суспільства та різного роду сект, які стараються проникнути у молоде покоління. Тому потрібно ще більше приділити уваги християнському вихованню студентів. Це дасть можливість молоді згодом бути сповненими євангельським духом, любов'ю до Бога та людей. Особливу увагу потрібно звернути на створення при парафії недільних катехитичних

шкіл. У створенні цих шкіл велике місце відіграє сам душпастир даної парафії, який потребує збоку допомоги вірних. Як навчає Кодекс Канонів Східних Церков, канон 630, вірні мають “підтримувати починання Церкви, спрямоване на розвиток виховання, насамперед на заснування, керівництва та утримання шкіл” [66,с. 247].

Таким чином, дальше приготування до подружжя розпочинається із родини як «Домашньої церкви», де дитина отримує сенс та мету свого християнського покликання, окреслену перспективу життя, сформовані цінності, які є опорою її життя у свободі вибору, відповідальності за себе та оточуючий світ. Умовою творення «домашньої Церкви» є безперечно глибоке внутрішнє єднання членів сім'ї з Христом у молитві. Цей аспект сімейного життя є представлений у другому розділі цієї праці. Сім'я, будучи «малою Церквою», а отже тією, за яку Христос віддав своє життя, покликана до спільної молитви, яка дарує єдність, взаєморозуміння, відвертість, поглиблення довіри між подругами. Спільна молитва є також свідченням подружжя їхньої віри, приналежності до Христа, вона кріпить їх у спільному духовному подвизі по дорозі до Вічного життя.

Дальше приготування до подружжя здійснюється завдяки діяльності катехитичних шкіл на парафії, охоплює різні вікові категорії. У катехитичній школі дитина отримує фундаментальні знання з основ катехизму, літургійної традиції Церкви та загальнолюдські цінності й принципи побудови свого світогляду.

1.3. Ближче приготування до життя в подружжі у практиці УГКЦ

В Україні, впродовж останніх десятиліть, у працях відомих теологів, релігієзнавців, педагогів, психологів також актуалізується й акцентується думка, що саме молодь є майбутнім церкви і держави, все глибше переосмислюються її можливості для політики оновлення церкви, активного залучення до християнського життя, тощо.

Визначаючи цілі ближчого приготування, владика С. Мудрий окреслює, що катехизація перед подружжям має надати молоді основні знання про сім'ю, формуючи в неї християнський погляд на тайну. Таке приготування охоплює молодь віком від 17 років, систематично залучаючи її до парафіяльного життя впродовж року у рамках регуляторної катехизації в закладах освіти.

Серед основних документів УГКЦ щодо важливості приготування до подружжя є рішення Синоду єпископів УГКЦ та постанови єпархіальних соборів. У вересні 1997 року Синодом Єпископів УГКЦ було прийнято рішення про організацію комісій у справах родини.

На соборі Івано-Франківської Єпархії (15-16 січня 2002 р.) «Євангелізація і душпастирство у III тисячолітті» було проголошено 19 доповідей, проблематикою яких були актуальні проблеми душпастирства та діяльності молодіжних спільнот.

Собор на тему «Душпастирство в світлі вимог нового часу», який відбувався на теренах Коломийсько-Чернівецької єпархії УГКЦ (24-25 грудня 2001 р.) наголошував на душпастирському служінні, яке визнає необхідність усіх дій виховання, щоб активізувати, сприяти, опосередкувати процес християнського життя та приготування до тайни подружжя. Душпастирям було рекомендовано впроваджувати комунікативний і педагогічний підхід із інформаційними та технологічними вимогами сучасності. В доповіді Р. Ваврика «Душпастирство і сучасна сім'я» аргументовано, що «дім і організм родини має важливе значення для

розвитку людини, в родині розвивається особиста повноцінність, особисті невдачі та недоліки, розвивається та вдосконалюється характер індивіда і весь комплекс його життя, а в цьому – соціального, економічного та психологічного ставлення до інших людей» [4, с. 378]. Про особливості дальшого приготування до подружжя на Соборі зазначає: «приготування дальше починається ще в дитинстві в мудрій родинній педагогіці де батьки повинні прищеплювати здорові людські вартості, формувати характер дитини; у підростанні дитини наголошується на духовному і катехитичному формуванні, яке показувало б подружжя, як волю і післанництво Боже, не виключаючи складання цілковитої жертви з себе для Бога у випадку прийняття стану неодруженого священства чи монашества» [4, с. 376].

На соборі Стрийської єпархії (17 по 20 лютого 2002 р.) «Церква і соціальні проблеми» було обговорено роль катехизаційної підготовки молоді до подружжя, окреслено чинні канонічно-правові норми тайни подружжя, висвітлено ключові проблеми у душпастирюванні християнських сімей із врахуванням трудової міграції, тощо. В документах собору відзначено, що «природним і першим середовищем подружнього життя є дім. По особливому дім впливає на дитину тому, що саме в родинному домі вона вперше пізнає світ, вчиться жити, набирається досвіду у стосунках між батьками та людьми. Дім є малою клітинкою в житті цілої парафії, а також мініатюрною «домашньою церквою» [16, с. 382]. Основним результатом діяльності собору у Сокальській Єпархії УГКЦ було вироблення низки пропозицій щодо покращення катехизації, катехитичної комісії єпархії (додаток В).

Ближче приготування до подружжя в УГКЦ реалізовується через діяльність та душпастирства молодіжних організацій, рухів створених в єпархіях, парафіях [59, с. 214]. Основне завдання всіх виховних інституцій на сучасному етапі розвитку суспільства – не допустити девальвації понять “жіночність” і “мужність”. Не можна зраджувати природі. Суспільству потрібна жінка і чоловік з усіма їх собі притаманними якостями. І завданням

вихователів є розвинути все прекрасне в жінці і все краще в чоловікові. Недарма народна мудрість голосить: “Якщо ви виховаєте чоловіка – ви виховаєте людину, якщо ви виховаєте жінку – ви виховаєте сім’ю”.

Аналізуючи ближче приготування до тайни подружжя дослідник Й. Бусаковський наголошує на таких пунктах, котрі є центральними для проведення зустрічей: набуття знань про подружжя, християнську родину із трактуванням різними релігійними вченням; здобути навички співпраці в родині; прищепити прагнення до таїнственного співжиття та спільної молитовної практики. В часі проведення передшлюбних курсів священник чи відповідальна особа повинна сконцентрувати зустрічі у форматі молитви, лекції чи бесіди та обговоренні з дискусією [84, с. 383].

Підтримки душпастиря потребують усі, а особливо молодь, якій досить важко у сьогоднішньому бурхливому світі віднайти своє місце і правильно себе зреалізувати. У документах Єпархіальних соборів УГКЦ проаналізовано обов’язок душпастиря в процесі ближчого приготування: «На священникові лежить обов’язок, щоб допомогти підліткові віднайти себе у цьому світі, зрозуміти своє покликання, а що найважливіше - допомогти йому збагнути, що без Церкви і Бога його життя буде позбавлене будь-якого сенсу. Бо, віддалившись від Бога, у людини виникає почуття певної пустоти, яку кожен намагається по своєму заповнити. І сучасний світ пропонує багато можливостей, чим би можна було заповнити цю порожнечу, а саме: алкоголь, наркотики, передчасне статеве співжиття і багато іншого. Але такі дії до нічого позитивного не призводять, і не заповнюють цієї порожнечі, лишень створюють ілюзію цього на короткий час, ба більше, призводять до великих і страшних недуг» [17,с. 270].

В Україні впродовж останніх десятиліть в працях відомих теологів, релігієзнавців, педагогів, психологів також актуалізується й акцентується думка, що саме молодь є майбутнім церкви і держави, все глибше переосмислюються її можливості для політики оновлення церкви, активного залучення до християнського життя, тощо. Культура, в якій живе сучасна

молодь, пов'язана із катехизацією та євангелізацією. Праця з молоддю має справу із підростаючими людьми.

Вона намагається перетворити віру підлітків у зрілу віру дорослих. Віра відрізняється від релігії. Віра, котру ця праця прагне розвинути, є згодою прийняти ними відносини з Богом. Віра маленької дитини може бути дуже дослівною, в той час як підлітки можуть підійти до віри в особистій інтерпретації. Цей шлях звичайно проходить через цілу низку сумнівів і випробувань» [17, с. 271]. Підростаюча особа повинна подивитись на свої дитячі уявлення, поставити під сумнів їх спроможність, дати відповідь на вимоги часу, змінити їх прийнятними особисто відповідями.

Третє тисячоліття вимагає переосмислення сенсу душпастирської діяльності та особи душпастиря. Час, коли обов'язки священика зводились лише до виконання освячуючої функції Церкви, неознайомленість молоді із християнським трактуванням взаємних відносин у подружжі, родині спричинена в більшій чи меншій мірі не відсутністю активності молоді в духовному пошуку, а нехтуванням свого покликання душпастирями, що спричинює захоплення створювати сім'ю без належного її узаконення, співіснування двох людей, і т.д. Це не є проблемою окремого регіону чи парафії, це проблема великого масштабу, адже достатньо велика кількість молоді перебуває у процесі постійного пошуку своєї релігійності в умовах відкритості глобальному світові. Отже, враховуючи всі глобалізаційні виклики перед молоддю, для УГКЦ першочерговим заданням стало обмежуватись катехизацією молоді на парафіях чи школах, а душпастир має продовжувати постійну роботу із молоддю, щоб вона утвердила свої пріоритети в широкій масі суспільства та щоденних клопотах життя. Ці проблеми окреслюються і обговорюються в Документах єпархіальних соборів УГКЦ: «найкраще, коли парафіяльна спільнота охоплює молодь, яка здобуває освіту в загальноосвітній школі, а також студентство та тих, які готуються вступити в подружній стан, і ту, що вже живе сімейним життям.

Кожен повинен знайти своє місце у великій спільноті, якою є парафія» [11, с. 302].

Тому, на сьогодні перед Церквою, в цьому аспекті, постає потреба у вихованні душпастирів таким чином, щоб розвивати особливі дари майбутніх священиків, які могли б належним чином співпрацювати з молодими людьми. Священик, який працює чи працюватиме з молоддю, має усвідомлювати, що в цій праці він повинен стати її складовою частиною. Молоді потрібен провідник, з якого вона може брати приклад, а тому душпастир особистим життям має свідчити Христа, щоб молодь наслідувала таким чином не його особу, але Того, кого ця особа (душпастир) представляє» [11, с. 299]. Отець Віталій Дем'янець має слушність щодо опіки молодіжних організацій, яку не слід обмежувати духовною опікою над молодими людьми територією парафії, оскільки не всі організації, зокрема громадські, належать до якихось конкретних парафій. Проте це не є причиною того, щоб молодь була покинута без духовної опіки. Учасникам молодіжних рухів притаманна відкритість, відданість та емоційність, невисока залежність від економічної системи. Найбільш розвиненими є комунікаційні та організаційні зв'язки між молодіжними рухами релігійного типу.

Ближче приготування до тайни подружжя реалізовується через навчання молодіжних християнських лідерів, праці для молоді, опіки, духовним патронатом молодіжних християнських спільнот, організацій і рухів. Важливими видами діяльності є прощі; участь у різних європейських християнських заходах; спілкування з ціллю духовного, культурного й інтелектуального збагачення з молоддю інших країн, церков і традицій; організація фестивалів, конференцій, семінарів для віднаходження нової сакральної й духовної спадщини; видавнича діяльність тощо.

В єпархіях УГКЦ духовенство активно працює над створенням молодіжних духовних центрів при парафіях, котрі покликані задовольнити прагнення молодих людей щодо самовираження у спільноті церкви, пізнанні свого покликання, отриманні знань у питаннях подружжя, статевої, ставати

осередками душпастирства юнаків та дівчат, надавати соціальні консультації. При таких центрах організуються молодіжні хори, школи, музичні гуртки, гуртки для дітей. Місія об'єднання молоді з різними проблемами покладається на священника, катехита, який очолює центр.

Основними молодіжними спільнотами, рухами в Українській Греко-Католицькій Церкві є Марійська та Вівтарна Дружини - одні з найпоширеніших парафіяльних спільнот в Українській Греко-Католицькій Церкві, вони мають свою сталу традицію та місію у парафіяльній діяльності. Коріння спільноти Марійської Дружини сягає часу діяльності митрополита Андрея Шептицького. На парафіях Прикарпаття перші спільноти були засновані у 1992 р., проте найбільшого розвитку спільнота почала зазнавати від 1994 р., коли у діяльності спільноти активно почала брати участь молодь [31]. В той час був укладений і статут спільноти.

«Марійська Дружина» є однією із перших парафіяльних молодіжних спільнот. Це релігійна молодіжна організація, завданням якої є популяризація практикування культу Борогодиці. Життя членів Марійської дружини поділяється на дві частини – молитва і служіння. На парафіях ця молодіжна організація проводить регулярні зустрічі щотижнево, зазвичай після вечірньої Літургії хлопці і дівчата (марійська молодь) збираються у храмі на спільну молитву і духовну науку, яку переважно провадить їх духівник або ж хтось із проводу спільноти чи семінаристи. Зустрічі також відбуваються у різних форматах: перегляд та обговорення художніх фільмів; тематичні зустрічі, на яких обговорюються найрізноманітніші теми, що цікавлять молоду людину; участь у Богослужіннях, прощах, пізнавальних поїздках, реколекціях і т.д. Всі заходи відбуваються за участю братів-семінаристів та молодих священників, які є духовними провідниками спільноти. Дуже важливо підкреслити діяльність Марійської Дружини, адже вони самоорганізовані і вже дуже багато років працюють з дітьми-сиротами, організують благодійні ярмарки та виїзні акції до інтернатів з постійним перебуванням дітей в області.

Від заснування на парафіях молодіжних рухів молоді хлопці активно почали допомагати священикам при богослужіннях та в інших потребах, що стало неофіційним початком діяльності Вівтарної Дружини. Членами товариства Вівтарна дружина є хлопці віком від 12-18 років. Чисельність спільноти на парафіях не перевищує 10 осіб. Головним завданням Вівтарної дружини є виконувати покладені на них функції під час здійснення богослужінь, обрядів чи інших культових практик, зокрема прислужування під час Божественної Літургії, обслуговування в часі проведення освячення речей. Зустрічі Вівтарної дружини (братства), як правило, проводяться щосуботи у храмі чи катехитичному центрі при парафії. Завдяки діяльності Вівтарної дружини молодь, в першу чергу, ознайомлюється зі сферою сакрального, зростає у вірі обоженства, практикує євхаристійне сопричастя з Христом.

В Івано-Франківській архієпархії УГКЦ є приклади, коли колишні члени спільноти на сьогодні є священиками, навчаючись до свячень в Івано-Франківській Духовній Семінарії.

В Київській архієпархії при парафіях діють молодіжні організації («Благовість», «Витанія», «Відлуння», «Пізнання», «Родина», «Світло Христа», «Українська Молодь Христові», «Храм»).

Основними видами діяльності їх є:

- а) молитовні практики (вивчення Святого Письма, духовні бесіди, конференції, семінари; організація нічних чувань, запуст, участь у прощах);
- б) харитативна діяльність (праця з дітьми вулиці, сиротами, потребуєчими сім'ями);
- в) виховна (вишкіл волонтерів, проведення таборів);
- г) благодійна (акція «Святий Миколай у сиротинці», підтримка потребуєчих);
- д) активна участь у парафіяльному житті та розвиток молодіжного мирянського руху.

Отже, проведений релігієзнавчо-богословський аналіз реалізації дальшого та ближчого приготування до тайни подружжя в традиції УГКЦ засвідчив, що Церква в своїх документах розробляє процес такого приготування, що реалізовується в родині, катехитичних школах, молодіжних організаціях. В цьому розділі вдалося окреслити роль душпастирської діяльності та фахову освіченість молоді на парафії. Активізація душпастирського виховання молоді через форми ближчого приготування до подружжя супроводжується низкою негативних факторів, які сьогодні спостерігаються, а саме - спостерігаємо глибокий занепад духовних, культурних цінностей, глобальне руйнування природної сутності подружжя, поширення морального цинізму, втрату будь-якого інтересу до власного життя. Душпастирство молоді у форматі приготування до тайни подружжя – це реалізація проєктів спрямованих виховання віри, на усвідомлення нею свого покликання, плекання цінностей суголосними із моделями і вибором життя, гармонійне впорядкування особистих зацікавлень і міжособистих відносин.

РОЗДІЛ 2. БЕЗПОСЕРЕДНЄ ПРИГОТУВАННЯ ДО ТАЙНИ ПОДРУЖЖЯ

2.1. Мета безпосереднього приготування до тайни подружжя

Підготовка молоді до подружнього життя є актуальною у зв'язку з тим, що в останні десятиріччя відбувається процес зміщення соціальних ролей чоловіка і жінки, намітилась тенденція фемінізації чоловіків і маскулінізації жінок. Цьому сприяли і емансипація жінок, які тривалий час боролися за соціальну рівноправність з чоловіками, і стирання граней між чоловічими і жіночими професіями, і законодавче закріплення в конституції рівних прав жінки з чоловіком в економічній і політичній галузях, і зростаюча тенденція дуалізації управління сім'єю, піднесення ролі і активності жінки в сім'ї. Сучасне суспільство часто намагається змінити, трансформувати християнське подружнє життя із законного, визнаного перед громадськістю, благословенного Богом в звичайне співжиття, котре характерне своїм вільним підходом до спільного життя чоловіка та жінки.

У часі передподружньої підготовки наречені повинні усвідомити важливість відповідальної та зрілої любові, яку переживатимуть згодом у своїх сім'ях. Щастя та стабільність подружжя великою мірою залежить від зрілості особистостей чоловіка та дружини. Вони обоє мають мати почуття реальності, відповідальності та вміння відчувати проблеми іншої людини. Велике значення у подружжі відіграє здатність подругів до зрілої любові. Адже природа любові полягає у виході за межі самого себе та у позитивній відкритості до іншої людини, навіть тоді, коли не маємо для цього відповідного настрою, тут потрібно вміти подолати свої егоцентричні нахили [74]. А ця любов передбачає теж співвідповідальність, тобто двоє подругів несуть відповідальність за гармонію чи то певні негаразди у подружжі. Таким чином, зрілість наречених перед створенням подружжя лежить в

основі здорового подружнього зв'язку, творення міцної спільноти – сім'ї. Вона дає можливість адекватно переживати життєві труднощі і творчо залагоджувати конфлікти, які неминуче виникають у подружньому та сімейному житті.

Папська рада у справах сім'ї, розвиваючи тему приготування до подружнього життя видала документ «Приготування до тайни подружжя», в якому зазначається про етапи приготування до подружжя: «Від часу свого народження дитина виховується у сім'ї в той спосіб, що переймає від своїх батьків ті вартості, які є основою подружнього життя та життя в спільноті. Так було з давніх-давен, з покоління в покоління, аж поки у процес сімейного виховання не увірвалися сучасні негативні впливи на формування особистості через засоби масової інформації та потужні інформаційно-комунікативні зв'язки, які щоразу важче і важче контролювати» [59].

Важливою складовою безпосереднього приготування до подружжя є сформувати у подругів розуміння таких проявів як любов до протилежної статі, пізнання цілісності іншої особи, любов доброзичливої турботи. Адже в подружньому союзі почуття та взаємна любов відіграють вирішальну роль.

Вагомою функцією безпосереднього приготування до подружжя є розпізнати відносини двох людей через почуття любові, котре проходить наступні етапи:

1) пізнання цінності іншої особи починається від захоплення, найчастіше через зовнішні достоїнства. Це стосується насамперед підлітків. Молоді особи помічають достоїнства характеру, інтелекту, духовності. Це етап відкриття омріяного ідеалу.

2) любов-уподобання – це пізнання рис і цінностей іншої особи породжує захоплення. Для цього етапу характерними є романтичні почуття, які зосереджені більше на своєму внутрішньому чуттєвому світі, ніж на людині, яка є об'єктом наших почуттів.

3) любов-пожадання – це прагнення близького спілкування з коханою людиною, тут розвивається інтимність, сильне бажання завжди бути разом.

4) любов доброзичливої турботи – час, коли романтичні мрії та прагнення перетворюються у сталі стосунки. На цьому етапі приходиться реалізм і тоді люди найчастіше люди вирішують одружитися. У цьому рішенні виражається турбота про кохану людину і повага до неї. Виникає теж потреба піклуватися про людину, допомагати їй. Така зрілість любові є фундаментом доброго подружжя і батьківства.

Про важливість доброго підготування до подружнього та сімейного життя постійно наголошує Церква, оскільки, як підкреслює папа Іван Павло II у Апостольському повчанні «Familiaris Consortio» (Сімейне співжиття), «молодь в нових ситуаціях не тільки втрачає правильну ієрархію вартостей, але й не вміє розв'язати нових труднощів, бо більш уже немає в неї впевнених засад поведінки. Однак, досвід повчає, що молодь, добре підготовлена до сімейного життя в цілому добивається кращих результатів від інших» [25].

Велика відповідальність, в такому випадку, лежить на майбутніх чоловікові та дружині, як також на Церкві та суспільстві загалом, щоб допомогти їм пізнати сенс подружнього життя та уникнути різних конфліктних ситуацій і непорозумінь.

Найперше, подруги повинні бути свідомими, що подружжя є возвеличене Ісусом Христом до гідності святої тайни. Воно поєднує чоловіка і жінку із самовідданою любов'ю Христа, Нареченого Церкви з його Нареченою (Еф. 5, 25-32).

Ще одним важливим аспектом безпосереднього приготування до подружжя є усвідомлення молодими людьми взаємної любові, яка робить союз подружжя єдиним і не роздільним, тут проявляється прагнення одного із наречених до органічного єднання із іншим. Віддати іншому любимому всього себе, свої тілесні сили, зміст своєї душі та об'єднавши все своє зі всім, що є найкраще у любимій істоті та звернувшись у любовному диханні до Бога означає причаститися життям Пресвятої Трійці, що є любов'ю. Якщо

певне подружжя бере участь у житті Трійці, то своїм життям воно приносить хвалу Богові, таким чином воно є як спільність всього життя.

Приклад стосунків Христа і Церкви є визначальним у подружніх взаєминах, оскільки кожен із подругів любить іншого як самого себе, чи навіть більше, ніж себе, адже кожної хвилини є готовий пожертвувати для нього всім. Подружня любов, таким чином, стає правдивим відображенням безмежної любові Христа до Його Церкви, через яку Він навіть віддав себе за Неї. Таким є християнський ідеал подружжя, що «заохочує людей до духовної досконалості, аскетизму, жертвовності, посвяти свого життя Христу, а тим самим відображає стосунки Христа і Церкви». Сім'я, яка плакає і підтримує взаємну любов і любов до Бога може стати прикладом для інших, школою плекання чеснотливого життя. «Сім'я, внутрішньо спаяна любов'ю і щастям, є школою душевного здоров'я, врівноваженого характеру». У такій сім'ї подруги і їх діти спільно вчать любові, спільнотності. Адже, в сім'ї людина від природи вчиться любити, з любові і через любов страждати, терпіти і жертвувати, забувати про себе і служити найближчим і найдорожчим. Сім'я є природньою школою християнської любові, школою творчої самопожертви. Лише в щасливій сім'ї, де панує любов, виховується людина з непошкодженою душею, яка сама здатна любити, будувати і виховувати.

Розуміння та пізнання статевої інтеграції в подружньому союзі формується у майбутніх подругів під час безпосереднього приготування. Наречені усвідомлюють, що подружжя існує заради поєднання двох осіб у любові; через свою своєрідність та відмінність від інших видів любові подружня любов відкриває доступ до тілесної сфери. Тому коли говоримо про тілесність у подружжі, то вона сповнює дуже велику роль, поєднуючи двох в одне ціле, в одне тіло. Бог щодо тілесної єдності несе для супругів не тільки законне фізичне задоволення близькістю, але і глибоку осмисленість. Тілесна єдність включає в себе і насолоду для тіла, і багате значення для особи. Адже тіло має вічну ціль - служити виразом образу Божого в людині

[43]. Значення для особи в Божому світі залежить в кінцевому рахунку від участі в Божих намірах. А Божий план є - щоб тіло преобразилося, а вся істота освятилася, тому то так наголошується, щоб тілесне статеве єднання відбувалося в союзі подружжя, який благословляє і освячує Бог через святу тайну.

Відносини в подружжі створені Богом для укріплення та зросту людини. Ці відносини дають можливість чоловікам і жінкам служити безсмертній людській істоті неповторним чином. Чим більше можливостей служіння один одному ми знайдемо, тим частіше і з більшою наснагою зможемо служити Богові. Головне, щоб тілесна єдність випливала із духовної єдності, єдності в Пресвятій Трійці. Чим більше наречені будуть звертатися один до одного на основі відчутної єдності з Богом, тим сильнішим буде ставати їхній союз подружжя і все більше буде заглиблюватися до тілесної та духовної єдності. Тілесне єднання є зовнішнім знаком цілковитого самовіддання, знаком, який без шлюбної згоди і любові втрачає властивий йому зміст і перетворюється у гріх. З іншого боку, подружня любов прагне такого єднання, і саме тому апостол Павло говорить про “шлюбний обов’язок”(I Кор. 7,3). Коли мова заходить про підпорядкування, то слід його розуміти швидше у юридичному значенні, бо для любові це означає служіння або уважність один до другого [29, с. 25]. Цей обов’язок треба розуміти як обов’язок любові. Любов за своєю сутністю є плідною. В ній виявляється життя один для другого, а також для третього, який має появитися.

Безпосереднє приготування до прийняття таїни подружжя сприяє усвідомленню подругами, що через укладення шлюбу молоді люди не просто домовляються про спільне проживання, але беруть на себе тягар подружнього життя як узи, як обов’язок. Віддавати себе, очевидно, не означає стати чиїмось невільником, але – прагнути повернути свою свободу на благо і щастя іншого. Таким чином, добро іншого має стати метою взаємного принесення себе в дар один одному. Натомість у стосунках, які ґрунтуються на так званій «вільній любові» (матиметься на увазі «життя на

віру», а також пробні подружжя), без відання себе, найменша перешкода чи непорозуміння можуть привести до розлуки. Людина в повсякденному житті часто виявляє велике бажання боротися проти іншого, проте часто відмовляється зробити зусилля у подоланні себе, своїх егоїстичних принципів. Для неї кращим видається розірвання стосунків, аніж боротьба за спільне щастя, за спільне добро.

Аналізуючи документи церкви, необхідно наголосити, що безпосереднє приготування до тайни подружжя є усвідомлення майбутніми подругами прийняття відповідального, добровільного рішення. В цьому аспекті діяльність душпастиря чи представника передшлюбного осередку полягає у з'ясування готовності молодят до вступу у подружжя та непомильності їхнього вибору щодо один одного, бажанні зберігати подружню вірність та прагнути до відповідального обов'язку батьківства.

З цією метою в єпархіях УГКЦ діють передшлюбні катехизації, курси приготування до подружжя, лекції із подружнього права й моралі. На віддалених парафіях безпосереднє приготування проводить парох чи адміністратор, результатом якого є заповнення передшлюбного протоколу.

“Метою безпосередньої підготовки до тайни подружжя є:

- Синтез засвоєння програми, особливо доктринального, морального і духовного зміст;

- Можливість пережити зустріч із Богом у молитві під час реколекційних зустрічі, чи проходжені курсу підготовки, відповідних духовних вправ, що допоможуть відкрити глибини і красу духовного життя;

- Організація належної літургійної підготовки, яка б передбачала активну участь майбутніх подругів” [59, с. 225].

Ці завдання будуть досягнуті під час спеціальних інтенсивних зустрічей із священником. Душпастир на цьому етапі приготування повинен запропонувати нареченим можливість ознайомлення із обрядами тайни Подружжя, що, в свою чергу, допровадить наречених до свідомої і активної

участі в церемонії тайни подружжя, що також передбачає розуміння літургійних текстів і жестів.

Безпосереднє приготування до тайни подружжя є вінцем передшлюбної катехизації і допомогою нареченим свідомо пережити тайну подружжя [5]. Важливо, щоб наречені знали, що вони поєднуються у подружжі, як згоді зі Святим Духом. Тому душпастирю потрібно подбати, щоб майбутні наречені готувалися до урочистості тайни подружжя так, щоб вона була чинною, гідною і плідною, приступивши до тайни Сповіді та Євхаристії [39].

Безпосереднє приготування – слухна нагода, щоб розпочати тривалу пастирську опіку подружжям і сім'ями. З огляду на це, нареченим слід пізнати свою місію у Церкві, і в цьому посилатися на досвід, набутий різними сімейними рухами. Засвоєння такого досвіду допоможе розвинути сімейну духовність і виконати свою місію в Церкві і суспільстві [5, с. 224].

Дуже важливим у приготуванні до доброго подружжя є відповідальний підхід до вибору нареченого (нареченої). Бо, як зазначає папа Пій XI у своїй енцикліці *Casti Connubii (Непорочне подружжя)*, «від цього великою мірою залежить, чи майбутнє подружжя буде щасливим, чи ні, бо подруги можуть бути одне для одного або великою допомогою в християнському подружньому житті, або ж великою небезпекою і перешкодою» [62, с. 37].

Наречені повинні розуміти природні умови міжособових подружніх стосунків чоловіка та жінки у Божому плані щодо подружжя та сім'ї, а саме: «усвідомлення значення свобідної згоди як фундаменту їхнього шлюбного союзу, єдність і нерозривність шлюбу, належне розуміння відповідального батьківства і материнства, людські аспекти подружнього статевого життя, подружній акт, його вимоги та цілі, належне виховання дітей» [59, с. 210]. Таким чином, наречені покликані до пізнання правди про християнське подружжя, а також до формування свого особистого сумління.

Майбутнім подругам важливо є перевірити на предмет своєї зрілості чи незрілості психологічної або емоційної, чи здатні вони відкритися іншим, чи здатні перемогти свій егоїзм, щоб цілковито дарувати себе у подружжі. У

шлюбi надзвичайно важливим є зуміти стати даром для свого чоловіка (жінки), а це дарування завжди пов'язане з повагою і самовідреченням, які допомагають більш вповні стати даром. Наголошуючи на вагомості приготування до подружжя понтифік Іван Павло II у «Листі до сімей» репрезентує поняття дарування в подружжі як взаємну самовіддачу та подружню природу любов, що виражає нерозривність подружжя: «Дар особи повинен бути тривалим і безповоротним. Нерозривність подружжя впливає перш за все із самої суті цього дару: дару одної особи іншій. Це взаємне відання себе виявляє подружню природу любові» [28, с. 119]. У цьому контексті важливим для майбутнього подружжя є розуміння, окрім нерозривності, ще й інших невід'ємних властивостей подружжя: єдності, вірності і відкритості до плідності. Значення єдності подружжя розкривають слова Христа: «Так що вони вже не двоє, лиш одне тіло» (Мт. 19, 6). Подружня любов вимагає від подружжя незламної вірності. Це – наслідок взаємного дарування подругів один одному. Подруги закликаються до того, щоб «вони невпинно зростали у своєму спілкуванні за посередництвом щоденної вірності подружній обітниці повної взаємовідданості» [25]. Кожне подружжя має бути відкритим до плідності, про це навчають отці II Ватиканського собору: «За своєю природою установа подружжя та подружня любов спрямовані до народження і виховання дітей» [21, с. 526].

Отже, приготування до подружжя переходить у подружнє життя через уділення Тайни подружжя, що є вершиною «дороги віри», яку наречені відбули в рамках попередньої підготовки. Церемонія укладання шлюбу є джерелом та початком подружнього життя.

Під час безпосереднього приготування до подружжя наголошується увага нареченим про народження і виховання дітей, ця ціль є надзвичайно важлива. Якщо вона самовільно виключається із супружого обдарування, то тоді подружжя перестає бути даром супругів.

Отже, подружнє дарування найкраще виявляється у народженні та вихованні дітей. Коли ця ціль відкидається, то відкидаються основні складові

елементи подружжя і тоді інституції подружжя, як природної чи християнської не існує. Союз подружжя є єдиним і нероздільним, який існує вічно. З цього випливає, що подружнє обдаровування є ніщо інше як дарування один одного назавжди, і як наслідок цього обдаровування є дитина.

Сама природа супружого акту потребує єднання в різноманітності. Двоє, чоловік і жінка віддаються і беруть участь у подружній спільноті. Вони не можуть віддатися “ad tempus”, тобто давати свою власну індивідуальність на якийсь термін. Це означає входити в стан проституції. Приносити себе в дар - це справа любові, а любов між людьми - це назавжди [13,с. 264].

Аналізуючи документи УГКЦ, зокрема Кодекс Канонів Східних Церков, а саме канон 776 п. 1, слід окреслити, що “благо супругів” було вказано першим, але це не означає, що воно є більш важливіше чи те, що йому надається пріоритет перед народженням і вихованням насліддя. Канонічне формулювання не ставить собі за мету встановити ієрархію цілей подружжя. Дві вони існують в тісній співпраці одна з іншою і розділювати їх чи надавати пріоритет будь-якій не можна. В даному формулюванні лише зберігається порядок, в якому вони йдуть одна за іншою на шляху, який мають пройти наречені у взаємному обдаровуванні один одного, щоб досягнути повноти [21].

Отже, у безпосередньому приготуванні майбутні подруги занурюються у можливість дізнатися про причини, через які подружжя хоче оформляти свої стосунки, будувати сталу сім'ю. Це можуть бути бажання спочатку стати економічно незалежними, уникнути юридичних труднощів. Хоча за цим можуть приховуватися інші, більш глибокі мотиви, зокрема певна ментальність, яка дуже низько оцінює сексуальність. На це великою мірою впливає концепція любові, яка віддалена від будь-якої відповідальності, зобов'язань та обов'язків, які передбачає справжня подружня любов. Церемонія укладання шлюбу є джерелом та початком подружнього життя.

2.2. Безпосереднє приготування до подружжя в постановках УГКЦ

Безпосереднє приготування — це останній етап підготовки до прийняття Святої Тайни Подружжя.

Передшлюбна катехизація на парафіях організовується парохом громади за три місяці перед уділення Тайни подружжя, під час якого наречені проходять скорочену передподружню катехизацію. У непередбачуваних випадках на парафії душпастир повинен заповнити передшлюбний протокол та провести з кандидатами відповідну катехитичну бесіду. В рамках безпосереднього приготування наречені повинні прийняти тайну Миропомазання, якщо їм не уділялася така, тайну Сповіді та тайну Св. Причастя. Партикулярне право УГКЦ наголошує, що парох повинен скерувати на передшлюбну катехизацію в деканальний чи єпархіальний осередок.

У випадку, коли майбутні подруг відмовляються пройти курс підготовки парох зобов'язаний врахувати таку поведінку та повідомити зацікавлених осіб, що вони самостійно ставлять перепони перед прийняттям тайни подружжя. У подружжях католиків з некатоликами та не з практикуючими душпастир має обов'язок заохочувати одну із сторін взяти участь у передшлюбній катехизації, мотивуючи це збільшенням взаємного порозуміння і співпраці для добра майбутньої сім'ї та реалізацію подружньої любові із дотриманням моральних принципів біоетики.

Одним із елементів безпосереднього приготування до подружжя є заручини. Сторони, котрі бажають вступити в подружній зв'язок відповідно до традиції Східної церкви повинні укласти заручини. Метою заручин є взаємопізнання один одного, зокрема, характерів, здібностей, пізнання спадкових хворіб, психічних аномалій. На обряді заручин, згідно звичаю, чоловік робить заяву, яку приймає дівчина за згодою родичів. Канонічне пізнання особистого стану має підтвердити факт вільного вибору обох сторін, повну добровільність, підступного вчинку.

На початку 2000-х років в УГКЦ була розроблена низка програм передшлюбного приготування. Найбільш актуальною і поширеною у практичній діяльності комісії у справах родин та передшлюбних осередків є програма приготування до тайни подружжя.

Однією з перших парафій УГКЦ, котра запровадила такі курси була громада храму Святого Архистратига Михаїла у місті Львів. В перші роки такі курси проходили у 5 зустрічей, а згодом долучалися і миряни в їх організації. На сьогодні курс, котрий розроблений отцями-студитами, складається із 19 елементів. До реалізації програми створено передшлюбний осередок, членами якого є священники, сімейний психолог, лікарі, юрист, аніматори-миряни.

У 2004 р. з ініціативи Комісії у справах родини Львівської Архиепархії УГКЦ розроблений курс було інтегровано у посібник передподружньої катехизи «Безпосереднє приготування до святого таїнства Подружжя».

Курси приготування до подружжя вирізняють у молодих людей традиційне узгоджене розуміння сім'ї, родин із актуалізованих концептів подружжя любов у спілкуванні, що вибудовує відношення один до одного в подружжі як особливого дару через любовний Божий заклик та свою здатність до любовної відповіді. У програмі курсу обговорюється питання єдності подружжя, яке трактується як єдність церкви через різноманітність її членів, їх мови, культури, історії, обставин життя. У подружжі «дві людські особи єднаються – переходять один в одного у таїнстві любові, не тратячи своєї індивідуальності. Єднаються нероздільно, та все ж без змішання». До такої єдності особливо покликана християнська сім'я, яка бере участь у таїнстві Пресвятої Євхаристії, і через життя таїнствами здобуває не лише тілесну, але й правдиву містичну, недосяжну розуму єдність.

Базовий елемент подружніх відносин, якому присвячена одна із тем курсу приготування до подружжя є аналіз взаємовідносин між чоловіком та жінкою, адже це питання обговорюється навіть непрактикуючими людьми. Однак, для християнського подружжя не досить, коли чоловік і дружина

просто визнають взаємне підпорядкування; подружжя стає християнським тоді, коли обоє приймають господарювання та абсолютну першість Христа. Вони обоє повинні жити, взаємно підпорядковуючись і одночасно перебуваючи в страсі Христовому, який аргументується у належному пошануванні та послухові Богу. Це означає, що подруги підпорядковують усе своє життя Ісусові шляхом взаємного підпорядкування (пор. Еф. 5,21), і саме це відрізняє християнське подружжя від усіх інших. Необхідно зауважити, що Божий острах не є синонімом страху, а виражає ставлення людини до Христа, що характеризується відданням хвали, пошани, побожністю, пошануванням Божої волі, довірою та надією. Отже, повчання апостола Павла щодо взаємного підпорядкування чоловіка і дружини у Христовому острасі, вказує передусім на те, що їхні стосунки повинні опиратися на глибокій вірі та особистому зв'язку з Христом.

Результатом проходження такого курсу для майбутніх подругів є:

- на належному рівні отримують основи подружнього життя (норм подружнього права в чинному законодавстві України та церковному праві УГКЦ);

- набувають навиків моральної зрілості (любов один до одного через Бога як найвищу цінність, вибирати власний розвиток та своєї родини за канонами християнського світогляду, терпеливість, вміння опанувати над собою);

- правильне розуміння свободи у подружньому житті (людська свобода у правді і повноті проявляється у виборі добра);

- ознайомлені із позицією Католицької Церкви про застосування допоміжних репродуктивних технологій (методи штучного запліднення, оглядає і фактори ризику неплідності, причини неплідності, альтернативні шляхи вирішення проблеми неплідності).

У 2019 році, який був проголошений Роком Сім'ї в Україні Синод Єпископів УГКЦ на вісімдесят другій сесії, що проходила у Зарваниці, 23-24

травня 2019 року затвердив програми курсу безпосереднього приготування до таїнства подружжя з структурою та тематикою зустрічей:

1. Лекція про цінність і свободу Подружжя.
2. Богослов'я Таїнства Подружжя.
3. Психологія подружжя та сім'ї.
4. Біоетичні аспекти подружжя.
5. Дар плідності і відповідальне батьківство.
6. Канонічне та подружнє право [67].

У єпархіальному передподружньому осередку Бучацької єпархії УГКЦ курс приготування до таїнства подружжя проходить у три зустрічі, котрі відбуваються щосуботи, під час яких обговорюються наступні теми:

1. Бог і людина.
2. Богослов'я подружжя
3. Психологія подружжя і сім'ї.
4. Канонічне і цивільне подружнє право.
5. Біоетичні аспекти подружжя та сім'ї (вагітність, штучні методи планування сім'ї (контрацептивні та ранньоабортивні засоби), аборт, штучні репродуктивні технології).
6. Відповідальне батьківство.

Таким чином, головною метою підготовки до подружнього життя є ретельний вибір нареченої чи нареченого, усвідомлення готовності зміцнювати статус інституту сім'ї із дотриманням християнських моральних принципів. Станом на 2020 рік, в УГКЦ «Програми безпосереднього приготування до подружжя» хоч не є уніфікованими і відбуваються такі зустрічі за планом розпрацьованим єпархією або й парафією, все ж в корені вони мають спільні теми.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ДУШПАСТИРСЬКОГО ПРИГОТУВАННЯ ДО ТАЙНИ ПОДРУЖЖЯ НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ТА КИЇВСЬКОЇ АРХІЄПАРХІЙ УГКЦ

3.1. Діяльність комісії у справах родин

Комісія у справах родини Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ є виконавчим і дорадчо-консультативним структурним підрозділом Курії Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ, створена декретом єпископа Івано-Франківського кир Софрона Мудрого в 1997 році.

Нормативними документами діяльності Комісії у справах родин є Кодекс Канонів Східних Церков, партикулярне право УГКЦ, декрети глави УГКЦ та єпархіальні рішення. Комісія співпрацює із іншими структурними підрозділами Курії Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ [87].

Комісія покликана реалізовувати програму дій в межах своєї єпархії.

Згідно статутних документів метою діяльності комісії є допомога Правлячому Архієрею Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ у реалізації програм, направлених на оздоровлення суспільства шляхом відродження і утвердження інституції сім'ї в Україні: піднесення гідності й надприродної вартості подружжя, реалізація сімейних цінностей, акцентування християнських моральних засад в світлі вчення Церкви.

Завдання:

- координація діяльності згідно визначеної стратегії праці;
- пропагування християнських, сімейних і етичних цінностей шляхом проведення конгресів і конференцій;
- вишкіл кадрів шляхом проведення семінарів-тренінгів;
- розпрацювання програм, методичних і дидактичних посібників [87].

Основні напрямки діяльності:

1. Підготовка до подружжя: даліше (сім'я, школа – катехизація); ближче (душпастирство молоді); безпосереднє (душпастирство наречених).

2. Душпастирство родин: молодих подруж; священничих сімей; багатодітних сімей; сімей з прийомними дітьми; не сакраментальних подруж; дисфункційних родин.

3. Етичні методи сімейного співжиття: природні методи планування сім'ї; напротехнології (лікування безпліддя); захисти життя (від зачаття до природної смерті).

Керівництво Комісії здійснює голова за призначенням глави УГКЦ терміном на три роки. Комісія у своєму складі формує дорадчо-консультативні органи: колегії (колегію голів (чи делегованих ними осіб) єпархіальних комісій та колегію радників (з представників церковних, громадських і державних організацій, які діють у сфері подружжя та сім'ї).

Важливим кроком у 2001 р. Комісією у справах родин було запроваджено реколекції для подружніх пар та створено Центр Родини м. Івано-Франківська, а у 2004 р. створена спільнота молодих подружжь.

Протягом року за ініціативи Комісії відбуваються робочі зустрічі із затвердження програми курсу ближчого приготування до подружжя серед шкільної молоді районних центрів та міст обласного значення Івано-Франківської області. Основна увага приділяється важливості комплексного підходу до організації приготування до подружжя.

Програма передшлюбних катехизацій до тайни подружжя сконцентрована на знаннях про відносини між чоловіком і жінкою, про шлюб, про любов, повагу, жертвовність та християнські підвалини формування міцних, щасливих стосунків.

Наступним кроком є те, що учасники аналізують зміст і форму таких зустрічей. Відтак, обговорюють початковий етап цього проекту, який передбачає відвідини 9, 10 та 11 класів у міських школах, що в сукупності складає близько 3500 учнів. В часі зустрічей заплановане рівно ж анкетування молоді з метою визначення наступних кроків щодо подальшого розвитку даного проекту.

Проект здійснюватиметься з ініціативи Єпархіального інституту душпастирства подружжя та сім'ї та Комісії виховання та освіти Івано-Франківської архієпархії УГКЦ.

В архієпархії регулярно відбуваються курси-тренінги на тему «Засади християнського подружжя у документах Католицької церкви». Дані тренінги допомагають набути необхідні знання з позиції Католицької Церкви про шлюб та сім'ю, повчання святих отців, котрі долучалися до його формування. Огляд документів Католицької Церкви про шлюб та сім'ю - у періоді від Папи Лева XIII до Бенедикта XVI, торкаючись також *Amoris Laetitia* («Радість Любові») Папи Франциска.

Комісією у справах родини і мирян Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ реалізується курс у проведенні передшлюбних катехизацій. Методика передбачає, що курси тривають упродовж календарного року. В м. Івано-Франківську курси відбуваються при релігійній громаді Катедрального Собору святого Воскресіння Христового УГКЦ міста Івано-Франківськ.

На сьогодні безпосереднє приготування наречених на парафіях Івано-Франківської Архієпархії відбувається згідно вимог церковного та партикулярного права, реалізується діяльністю Комісією у справах родини УГКЦ, керівником якої є ієрей Юрій Прилепський.

Для проведення багатострокового гармонійного приготування Комісія залучає фахівців та пасторальних працівників, зокрема, психолог, лікар-гінеколог, юрист, священники, котрі роз'яснюватимуть роль християнської любові, канонічно-правові аспекти подружжя. Необхідною умовою для якісної пасторальної роботи є те, що працівники комісії повинні особисто свідчити про віру і бути прикладом подружнього життя. Покладаючись на власний досвід життя і людських проблем, вони можуть обдаровувати християнською мудрістю тих, котрі мають намір створити сім'ю.

Навчальна програма передподружньої катехизи, яку пропонує Комісія у справах родини УГКЦ, має за завдання ознайомити слухачів із методикою праці з нареченими згідно цієї програми та представити зміст основних тем запропонованих до висвітлення у цій програмі [87].

Особи, які в майбутньому мають намір провадити курс передподружньої катехизи на парафіях, чи при єпархіальних або деканальних

родинних центрах, або ж, принаймні, готові ініціювати навчання за подібним курсом, повинні освоїти методику проведення занять з нареченими, знати і розуміти вчення Церкви про шлюб та сім'ю, мати базові знання з етики статевого життя, психології нареченства та родинного життя, біоетики та ККСЦ про подружжя, володіти методологією праці з нареченими., застосовувати набуті знання у згоді з вченням Католицької Церкви, допомогти нареченим розв'язувати практичні проблеми, з якими може зустрітись молода людина сьогодні, торкаючись питань віри в Бога, покликання до подружжя, статевої етики та передавання життя, сутності та змісту святого таїнства Подружжя, щоб наречені змогли гідно і достойно ввійти у це святе таїнство [1, с. 10].

Програма курсу безпосереднього приготування до подружжя при осередку передшлюбної катехизації м. Івано-Франківська складає тематику із восьми зустрічей (1,5 год):

1. Подружні конфлікти: причини та способи розв'язання.
2. Відповідальне батьківство та материнство; шкідливі звички та їх вплив на наш організм як брак відповідального батьківства.
3. Прикмети та цілі подружжя. Правничо-душпастирський вектори таїнства Подружжя.
4. Подружня плідність як дар та завдання. Природне планування сім'ї.
5. Екологія родини.
6. Приготування наречених до прийняття Святої Тайни Покаяння.
7. Канонічна та літургічна форма вінчання.
8. Маніпуляція даром плідності: аборт, штучне запліднення, методи контрацепції [87].

Курси підготовки дають можливість нареченим психологічно-емоційно пізнати один одного, ознайомитися з базовими засадами основних тем, котрі стосуються природи, сутності подружжя та сімейного життя.

Перша секція лекційних зустрічей є богословсько-катехитичною, яку провадить священик та катехити. Друга секція зорієнтована на

психологічний та медичні аспекти в подружжі, а саме - питання статевої, плідності, біоетики, природного планування сім'ї, психологічного сприйняття один одного, тощо.

Третя секція зустрічей презентує літургійні форми таїнства, проходить у форматі перегляду відео та ознайомленні із культовою практикою шлюбу.

Щороку, згідно метрикальних книг оповідей та шлюбів, на парафіях м. Івано-Франківська близько 450 майбутніх подружніх пар проходять оповіді та мають індивідуальні зустрічі із священником близько 150–200 з метою прийняття таїнства Подружжя.

Окремо відводиться час на зустріч із парохом храму, де уділятиметься тайна подружжя та заповнення передшлюбних протоколів (Додаток Б). До передшлюбного протоколу зазначається інформація про майбутніх подругів, їхній стан, дати отримання інших тайн, а саме Хрещення, Миропомазання. Важливою є інформація про відсутність перешкод до уділення тайни. Оповіді відбуваються на парафії в такий спосіб, що списки парафіян бажаючих прийняти подружній стан розміщують на дошці оголошень чи виголошують у храмі.

Важливе місце в діяльності Комісії у справах родин належить популяризації християнського співжиття сім'ї та виховання дітей. Серед основних форм популяризації є проведення культурно-релігійних масових заходів в єпархії. Так, в 2019 році Івано-Франківська Архієпархія УГКЦ провела «Фестиваль Української родини». Під час фестивалю Івано-Франківською Службою у справах дітей на Фестивалі було проведено конкурс «Намалюй свою родину», під час якого низка дітей отримали подарунки та призи. Майстер-класи та рухливі ігри для дітей проводили волонтери Благодійного фонду «Карітас-Івано-Франківськ-УГКЦ». Активно долучилася громадська організація «Родина Кольпінга на Прикарпатті», котра організувала майстер-клас з виготовлення родинного дерева «Джерело родини для Родини». Можна було відвідати психологічну майстерню перинатального психолога й сімейного консультанта Ольги Шологон «П'ять

мов любові в родині». «Під час платформи «Щоденний культурний спротив» спікери Ярема та Наталя Стецики висловлювали досвід виховання і спілкування з дітьми», – йдеться у повідомленні. На платформі обговорення з темою «Прості відповіді на складні питання», організатором якої був о. Йосафатом Бойко, всі присутні мали змогу дискутувати з приводу морально-етичних питань у подружжі[87].

Щорічно, у вересні, комісією у справах родин при Архікатедральному і Митрополичому соборі Воскресіння Христового організується день благословення сімей, які ще не мають дітей. В цей день є можливість молитися та приступити до мощей св. Пантелеймона Цілителя. Участь у цій зустрічі беруть близько 30 подружніх пар.

В Київській архієпархії УГКЦ Комісія у справах родини відзначає пріоритети соціальної діяльності, що передбачає впровадження програм, які зосереджені на формування моральної, релігійно обізнаної християнської родини. Комісія у справах родин керується програмою дій, директивами та постановами Синоду Єпископів.

На регіональному рівні душпастирювання подружніх пар здійснюється через організацію на кожній парафії курсів приготування до подружжя та створенню спільнот за участю родин. У парафіяльних центрах передшлюбної підготовки діють допоміжні служби, що допомагають у вирішенні релігійних, соціальних питань молоді та родини. Це, зокрема, порадня для молодих людей, юридичний відділ, консультаційно-психологічний кабінет, тощо.

Головними завданнями, які стоять перед Комісією є координація та систематичне професійне навчання працівників передшлюбних осередків; сприяння у створенні центрів сімей у єпархіях; тісна співпраця із закладами освіти з метою популяризації християнських засад подружжя та форм підготовки до нього; участь в реалізації стратегій та програми органів державної влади щодо збереження християнських цінностей [64].

Тому, можна очікувати подальші спроби активної участі УГКЦ в суспільно важливій „родинній” проблематиці та захисту нею традиційних сімейних цінностей [64]. Інформація щодо роботи Комісій є прозорою, доступною, діяльність підрозділів церкви висвітлюється на офіційному сайті та в церковних виданнях.

Комісія у справах родини реалізовує свою діяльність як дорадчий орган при Синоді Єпископів УГКЦ та Патріархові з метою реалізації мирянської участі у діяльність церкви та парафіяльного життя. Однозначно, у цьому питанні Церкві є над чим працювати, адже долучення до мобілізації щодо всіх чи більшості інших напрямків діяльності є дуже важливим. Велику увагу приділяє УГКЦ праці з такою перспективною адресною аудиторією як діти та молодь.

Комісія у справах родини Київської Архиепархії, реалізуючи відповідну програму підготовки до подружнього життя, допомагає нареченим пізнати себе та інших через активну участь в житті Церкви та парафії.

Курс надає можливість нареченим відповідно приготуватися до християнського подружжя, допомагає нареченим подивитися один на одного через призму молитви та участі в житті Церкви. Проходження даного курсу сприяє розвинути сімейну духовність і виконувати свою місію в сім'ї й суспільстві. Наречені, котрі пройшли курси приготування активно долучаються до подальших зустрічей у товариствах при парафії.

Зважаючи на суспільні виклики, які часто стоять перед молодим подружжям, Комісія у справах родин Київської архиепархії з 2010 року започаткувала нову модель душпастирства у форматі Спільноти християнських подружів. Учасниками спільноти, в більшості, є пари, які брали участь у приготуванні до шлюбу при різних парафіях єпархії. Зустрічі спільноти проходять щонеділі у форматі - Божественна Літургія, молитовне читання Святого Письма чи молитва на вервиці, обговорення проблем виховання дітей, тощо.

З розвитком спільнот, Комісія у справах родин, спільно за ініціативи подружніх пар, розробляють та обговорюють програму залучення християнських сімей до реалізації духовно-культурних заходів, соціальних проектів та харитативних місій.

У Київській архієпархії УГКЦ найбільш поширеною формою душпастирювання родини є подружні реколекції та Дні духовної віднови.

Із ініціативи Комісія у справах родини Київської Архієпархії за співпраці Патріаршої Комісії Родини УГКЦ в березні 2019 р. на парафії Патріаршого Собору Воскресіння Христового УГКЦ відбулись для подружніх пар реколекції Київської Архієпархії УГКЦ на тему: «Спілкування у подружжі: основні моделі та проблеми». Розпочалися реколекції Божественною Літургією за участю голови патріаршої Комісії Родини УГКЦ. В реколекціях взяло участь 8 подружніх пар, серед яких були учасниками священичі подружжя. Подружжя Держко Руслана та Наталії, котрі є співорганізаторами спільноти «КАНА» в м. Дрогобич представляли власний досвід та шляхи гідного спілкування між чоловіком та дружиною у подружжі. Досвідом християнського покликання та труднощами його реалізації поділились у своїй доповіді о. Іван та п. Марта Стефанишин, котрі проживають у смт. Ружин, Житомирської області, вони поділилися довсвідом свого жертвенного служіння в Київській Архієпархії [73].

В релігійній громаді Храму св. Василя Великого у Києві 7 березня 2020 року відбулись одноденні реколекції для подружніх пар. Співорганізаторами була Комісія архієпархії та спільнота руху «Фоколяре». В програмі реколекцій було включено Божественна Літургія, спільна молитва, духовні розважання, ділення досвідом тощо. Такий формат реколекцій дав можливість учасникам проаналізувати свої труднощі та проблеми, знайти оптимальні шляхи їх вирішення. Подружжя намагалися дослідити ті проблеми та перешкоди у спілкуванні в подружньому житті. Подруги проаналізували свої уподобання, труднощі сприйняття один одного у спілкуванні та подружньому житті [73].

Заключну доповідь виголосив голова комісії Родини Київської Архиепархії о. Ігор Гріщенко із подякою реколектантам та учасникам реколекцій за активну участь та спільно проведений час, закликав бути місіонарями, свідчити радість християнського подружжя для тих сімей, котрі переживають труднощі, проблеми та негаразди.

На парафії Святих Апостолів Петра і Павла УГКЦ міста Чернігів 24 жовтня 2020 року відбулися реколекції для сімейних пар. У духовних вправах взяли участь 4 сімейні пари з міста Чернігів, а завдяки онлайн трансляції до зустрічі долучились подружні пари з інших міст, зокрема, Києва, Львова та навіть Ірландії. Реколекції пройшли на базі Християнського центру розвитку сім'ї «Школа Марії». У реколекційних виступах о. Р. Пушка проаналізував досвід власного сімейного життя, досвід життя свого подружжя та наголосив на темі відповідальності у подружньому житті.

12-14 березня 2021 року відбувся день духовної віднови спільноти «Назаретських Родин», на який були запрошені подружні пари, а також всі бажаючі. Цей захід проходив в форматі online. Тема заходу: «Віднова духовного життя, любові в сім'ї та у відносинах з дітьми» [73].

У Києві щорічно проходить Всеукраїнська Хода на захист прав дітей і сімей під гаслом: «Сім'я — серце України!». У 2019 році даний захід проходив четвертий рік поспіль у червні місяці. Хо́да розпочинається із парку імені Тараса Шевченка, де відбувається святковий концерт, після якого після всі учасники Ходи разом із керівниками Церков і релігійних організацій вирушають центром столиці по вулиці Хрещатик до площі Конституції. Під час Ходи відбуваються виступи представників ВРЦіРО, просімейних активістів та виголошуються основні гасла заходу.

Отже, діяльність Комісій у справах родин Івано-Франківської та Київської Архиепархії ґрунтується на засадах визнання гідності та солідарності в діях, зосереджена на поширенні сімейних християнських вартостей в українському суспільстві і є основним її завданням. До актуальних пріоритетів цієї Комісії належать - привернення уваги до

найбільш критичних проблем інституту сім'ї в українському суспільстві; поширення християнського розуміння гідності, свободи та прав людини, в тому числі право на створення сім'ї, поваги один до одного та виховання дітей; запобігання розлученню християнських сімей; сприяти молоді більш ґрунтовно пізнавати своє покликання та робити власний життєвий вибір у формуванні родини.

3.2. Передшлюбні катехизації та катехизація християнських сімей на парафіях

У своєму апостольському повчанні «Сімейне співжиття» папа Іван Павло II наголошує наступне: «Душпастирське піклування сім'єю означає, в конкретному, зобов'язання всіх складових частин місцевої церковної громади в тому, щоб подружній парі допомагати відкрити своє нове покликання і завдання. Щоб сім'я дедалі більше ставала дійсною спільнотою любові, потрібно допомагати всім її членам і виховувати їх для відповідальних завдань при наявності нових труднощів, на які вони натрапляють, для взаємослужіння, для активної участі в сімейному житті» [25].

Проблема сучасного християнства сьогодні, великою мірою, є у вираженні формалізму до релігійної свідомості, адже більшість християн виражають свою приналежність дуже поверхнево. Зважаючи на процеси глобалізації в Європі, папа Павло VI у своєму повчанні «Проголошення Євангелія» (*Evangelii nuntiandi*) коментує в такий спосіб: «Феномен непрактикуючих християн існує віддавна, він пов'язаний із природною слабкістю, непослідовністю, що ми, нажаль, носимо всередині нас. Проте, в наші дні у нього з'являються нові риси. Його часто пояснюють типовою для нашої епохи втратою коріння... Сьогодні християни живуть пліч-о-пліч з невірними і постійно отримують удари зі сторони невір'я» [57].

Аналізуючи пастирську діяльність із залученням християнських родин на парафії, окреслимо її модель існування. Парафія має окреслену територію та її провід доручений парохіві, а з богословського спектру парафія є спільнотою віри, життя якої зосереджене навколо щоденої Євхаристії.

Одним із інших методів праці з християнськими родинами парафії є катехитичні реколекції для родин. В релігійних громадах Івано-Франківської архієпархії УГКЦ організуються одноденні духовні зустрічі (реколекції).

Протягом дня батьки мають змогу присвятити свій час молитві перед Господом Богом: діти мають катехизу з катехитками, опісля відбувається спільна молитва. Дана методика вже певний час практикується на декількох парафіях міста Івано-Франківськ, оскільки для її розвитку та продовження на парафіях бракує священиків.

Ще одним важливим методом у катехизації сімей є організація родинного читання Святого Письма. Приблизно наприкінці 2001 року для подружніх пар Архієпархіального осередку катехизації подружжя було організовано зустрічі із читання та обговорення Святого Письма. Учасниками таких зустрічей є молодь, до яких долучаються і християнські сім'ї. Найбільшого поширення формат молитовних груп є на сільських парафіях, адже можуть збиратися навіть за відсутності пароха [76, с. 4]. Учасники таких зібрань швидко отримують досвід слухати Слово Боже, яким Він говорить до нас і навчитися жити так, щоб була гармонія між слуханням і вчинками [76,с. 5].

Протягом цілого Великого Посту спільнота християнських сімей збирається щонеділі і практикує читання із роздрукованої інструкції на кожен день, де зазначено молитви, тексти читання із Святого Письма.

Як зазначає працівник Комісії у справах родин о. Юрій Прилепський: «В багатьох квартирах наших парафіях у кімнаті на столі стоїть Святе Письмо, а також є ікони та фігурку Матері Божої, свічки. Оздоблення їхнього дому має величезний вплив на дитину. Родина формує у дітей віру, любов, адже прагне, щоб діти плекали у собі свідомість присутності Ісуса, який перебуває

з нами. Не докладаючи великих зусиль та грошей, сім'я оточує себе предметами, які нагадують про правди віри, біблійні події, життя святих, так, щоб встаючи, ми дивилися не на видиме, а на невидиме. (пор. II Кор. 4,18). Розпитуючи їх про молитовне життя в сім'ї, дізнався, що вони довший час практикують спільну молитву» [87].

Ще одним аспектом є такі реколекції як віднова духа. Реколекції для подружніх пар є актуальними для тих сімей, котрі вже довший час перебувають у шлюбі (рік, два, десять і більше), які вже зустрілися із різного роду сімейними проблемами та труднощами, і те, наскільки вони приготівлені до подружнього життя, як вони ефективно вирішують труднощі, визначає їх індивідуальну потребу у реколекціях та відповідному душпастирстві.

Одним із форматів катехизації подружніх пар є організація та проведення виїзних реколекцій. У підготовці таких реколекцій, зокрема на параха, покладаються організаційні моменти (проживання, харчування, тощо). На парафіях у більшому населеному пункті реколекції проводять із залученням вірних з цілого міста. Завдяки реколекціям на парафії організуються післяреколекційні зустрічі з учасниками з метою обговорення включення набутого досвіду у щоденне подружнє життя. Це дає можливість родині переосмислити свої погляди на низку побутових проблем та практикувати християнські принципи в житті. Більшість молодих подруж, що беруть участь у виїзних реколекціях ознайомлюються із онотологічними засадами Католицької Церкви про вагомість шлюбу, пізнають здібності людини, яку Бог наділив досконалою мудрістю, а людина, маючи розум, здатна пізнати світ опосередковано, пізнає і Бога, та стає учасником Божого Об'явлення.

Перші роки подружнього життя для людей стають випробуванням психологічної емоційності, проявленні любові й терпеливості тощо. Така взаємодопомога між сім'ями, оживлена апостольським духом через спільну молитву парафії, стараннями священика-душпастиря, створить

найуспішніший спосіб душпастирювання, який охопить усю парафію й аж до глибин передасть християнські цінності у кожную родину.

Душпастирська діяльність на парафіях з метою формування та збереження християнської родини зумовлена знеціненням традиційних морально-етичних, світоглядних норм про подружжя; широким розширенням позарелігійних духовних інтересів; зростанням важливості первинних зв'язків поряд з руйнуванням соціальних ідентичностей, непропорційного зростання навантаження на родину та найближче її оточення. Побудова доброго душпастирства на парафії, як це можна зауважити зі слів та досвіду священників, є постійної праці, самопожертви та відповідальності.

У часі святкування року Родини (у серпні 2019 р.) багато християнських сімей долучалися до діяльності Єпархіальної комісії у справах сім'ї УГКЦ, яка розпочала формувати спільноти молодих подруж'я «Сім'я» на Івано-Франківських парафіях із числа подружніх пар, що проходили передподружнє приготування [32].

На початку 2010 р. при парафіях м. Івано-Франківська, м. Калуша, м. Долина розпочинає свою діяльність Спільнота молодих подруж'я, лідерами якої, звичайно ж, є молоді сім'ї. На зустрічах подружжя зміцнюється зсередины, внаслідок чого формуються позитивні взаємовідносини батьків і дітей та стосунки з іншими людьми. Зустрічі спільноти проводять у парафіяльних катехитичних центрах щонеділі. Учасниками є 10-15 християнських сімей. Спільнота молодих подруж'я тісно співпрацює із Міжнародною спільнотою «Подружні зустрічі», що об'єднує 42 осередки у 9 країнах Центральної та Східної Європи.

Роль і завдання Спільноти у парафіяльному житті окреслюється в наступний спосіб: на першому етапі – це формат приготування до тайни подружжя, де молоді особи проходять курси приготування до подружжя. Метою другого етапу є зміцнення й оптимізація взаєморозуміння між чоловіком і дружиною, що дозволяє усвідомити релігійний зміст їхнього подружнього життя, подолання психологічних бар'єрів та кризи сім'ї.

Солідна катехитична підготовка дорослих до людської любові становить основу для виховання дітей. Якщо дотримуватись усіх методів, то така катехизація сприятиме обміну ідеями стосовно окремих проблем, кращому пізнанню допоміжних засобів для навчання та принагідних зустрічей з експертами, співпраця з якими була б особливо корисною у важких випадках.

Важливою проблемою обговорення на зустрічах Спільноти молодих сімей є питання довіри. Адже, зважаючи на те, що довіра на рівні родини і допомагає людині вижити в кризовому суспільстві, але якщо вона не виходить за межі останньої, то це стає перешкодою для розвитку соціальних зв'язків. Довіра формується у родині та існує поза межами найближчого оточення, довіра здатна перетворитися в досить вагомий фактор суспільної інтеграції, постати передумовою для формування вторинних спільнот.

Спільнота молодих подружь проводить виїзні зустрічі та долучається до релігійно-духовних заходів: це участь в міжнародних та всеукраїнських прощах до с. Зарваниця, с. Погоня, с. Гошів. Привабливість прочан до паломницьких центрів України полягає в можливості для учасників пізнати себе в духовному житті. Спільнота молодих подружь м. Бучач систематично збирає молоді родини у Марійському центрі с. Зарваниці Тернопільської області у форматі одноденного паломництва чи прощі вихідних днів.

Представники Спільноти молодих подружь м. Івано-Франківська щороку проводять єпархіальну прощу родини до с. Крилос. Програма прощі включає Божественну літургію, для дітей християнські аніматори-волонтери проводять катехизаційні навчання. Подружжя ознайомлюються із прикладами християнських сімей та діляться проблемами й досвідом вирішення конфліктів в родині.

Лідери спільноти також реалізують активні відпочинки в Карпатах. Так, при реколекційних центрах монастирів УГКЦ молоді подружжя, використовуючи сучасні методи, знаходять час на вдосконалення, формацію, програму особистісного розвитку. Невід'ємною складовою такого заходу є активний гірських похід на одну із карпатських гір.

Такі зустрічі для парафіяльних родин визначають сутність орієнтирів у суспільному житті релігійної громади, згуртовують їх для будівництва братерства, активізують мирянські рухи в парафіяльному житті, творення спільноти як частини Церкви та християнської родини - парафію, яка властиво і повинна складатись із малих спільнот та товариств, де ніхто не почуватиметься забутим чи непотрібним.

Таким чином, молоді подружжя почали залучатися до реалізації духовних, соціальних та благодійних заходів, що дає можливість молодим християнським сім'ям бути зразками для інших сімей, для тих, які є на межі розлучення.

Важливим напрямом діяльності є проведення на парафіях конференцій, семінарів, курсів, лекцій щодо питань християнської сім'ї та родини. Наведемо приклад: у 2019 році відбулася молодіжна християнська конференція під назвою «Любов єднає», що була присвячена відзначенню Року Родини в Україні. Основною проблематикою був розгляд концептуальних богословських зрізів на тему дошлюбної чистоти, статевого виховання, особливості психологічної побудови спілкування у подружжі. У виступах прозвучали заклики до молоді присвятити себе високим ідеалам віри та людської солідарності, означено найбільші перешкоди або загрози до повноцінного самовираження молоді у вирішенні та пізнанні свого покликання.

На сьогодні проблема збереження міжособових відносин та комунікації в родині є вагомим викликом перед церквою та суспільством. Часто буває так на парафії, що пройшовши курси приготування та прийнявши тайну подружжя молода родина знівельовує всі набуті навички, знання у своєму подружньому житті.

Завдання душпастирів полягає в тому, щоб вони, маючи відповідну підготовку, різними методами і засобами душпастирювання, через літургійне богочитання могли проповідувати Боже Слово і таким чином утверджувати подругів у їхньому сімейному житті, терпеливо, із зрозумінням

піддержувати їх у труднощах, утверджувати в любові, - «щоб так постали справді світлі сім'ї»[21, с. 516]. Душпастирська опіка над подружжям повинна починатися з певного зближення майбутніх подругів, що, в свою чергу, буде давати певний позитивний вплив саме на молоді подружжя, а також буде повчальним прикладом для інших. Передовсім душпастирська опіка над сім'ями має зосереджуватися на праці з родиною, а також служити розвиткові церковного життя у сім'ях, прагнути до щораз повнішої форми життя і любові сімей в Христі, а також до повноти життя в Церкві [84, с. 115].

Отже, в умовах релігійного плюралізму та популяризації культу споживацтва й конформізму, бідності і маргінальності залишається актуальним діяльність церкви в плеканні християнських вимір подружжя. Це здійснюється через безпосереднє приготування до тайни подружжя.

Форми безпосереднього приготування в УГКЦ містять конкретно розроблені програми – курси, що реалізуються передшлюбними центрами, парохами на віддалених парафіях. Курси із приготування до подружжя в епархіях містять різну кількість зустрічей, на яких сконцентровується осмислення важливості подружжя, його єдності та спільності.

На парафіях УГКЦ душпастирська робота активізується із залученням мирян та молоді й представляється в організації Спільноти молодих подруж. Основною діяльністю спільноти є щотижневі зустрічі подружніх пар, участь у масових релігійних заходах (прощах), проведення реколекцій, урочистих академій та конференцій.

3.3. Душпастирство на парафіях подружніх пар

Душпастирська діяльність на парафії – це дії церковної спільноти, котрі організуються для молоді, християнських сімей. Це, в першу чергу, служіння, яке стає місцем солідарності, любові, братерства, проголошення Благості Христової як джерела нового життя, заклику до нового переосмислення життєвого досвіду подружніх пар у пошуках справжнього сенсу і значення у світлі доктрини церкви.

Розглядаючи душпастирство на парафіях подружніх пар, необхідно звернути увагу на два центральні елементи: перший - природа душпастирства подружніх пар; другий стосується формування проекту залучення подружніх пар до парафіяльного життя в громаді. Завданням душпастирства на парафії є християнське спасіння християнської сім'ї, що є об'єднуючою перспективою.

Для сьогоденного душпастирства актуальними є також повчання Митрополита Андрея Шептицького. У одному із пастирських послань йдеться: «Проповідь Євангелії не обмежується єдино до Церкви та сповідальниці! Вона йде і до хати кожного християнина, питаючи тут про домашні порядки та відносини; - йде і до громади, - і тут впроваджує свій новий лад. Вона іде в громади, установи, парламенти, до президентів, накладаючи на всіх обов'язок справедливості і любові цілого суспільного ладу [82, с. 29].

При душпастирюванні на парафії ґрунтується на основних напрямках священнослужителя, зокрема, управління, навчання та освічення [10].

Питання важливості подружнього союзу і, як наслідок, важливості пастирської опіки над родинами в УГКЦ має давню традицію, зокрема, Станіславівський (Івано-Франківський) єпископ Ю. Пелеш зазначав, що саме парафіяльне душпастирювання подружніх пар закладає основи здорового суспільства. Ця традиція належним чином актуалізована і на сучасному етапі розвитку українського греко-католицизму, зокрема, на необхідність її практичного втілення наголошується у рішеннях багатьох єпархіальних соборів та синодів, резолюціях тематичних конференцій, тощо [18].

Увесь комплекс заходів, що мають місце на парафії у кожній із сфер парафіяльного життя (молитовній, обрядовій, катехитичній) спрямований, чи не в першу чергу, на зміцнення подружнього союзу. Очевидним є і той факт, що не тільки парох та богопосвячені особи, але й уся місцева парафіяльна громада, організуючись у мирянські товариства, зобов'язані сприяти розвитку християнської сім'ї, гідно виконуючи свою частину служіння.

Через призму душпастирювання родини, починаючи із парафіяльного рівня церква реалізує комплексне завдання соціальної інтеграції, співпрацюючи з державними структурами та інституціями громадянського суспільства різних рівнів, й у такий спосіб поширюючи у різних суспільних середовищах християнські сімейні цінності та ідеали.

У цьому контексті важлива співпраця держави і церкви у двох базових векторах: з метою реальної імплементації у суспільну практику існуючої законодавчої бази, накопиченої власне з метою захисту сімейних цінностей, а також зважаючи на інформаційний характер сучасного суспільства, створення у медійному просторі позитивного іміджу сімейних цінностей через обмеження сутнісно релятивістських вартостей, що їх девальвують [25].

Стратегічними результатами ефективного парафіяльного душпастирювання є потенційне покращення морального стану місцевих громад та суспільства в цілому. Вчить Христос: «З того усі спізнають, що мої ви учні, коли любов взаємну будете мати» (Ів. 13:35). Адже, завдяки любові членів сім'ї, родини, парафії стають вірними послідовниками і учнями Христа, а Христос починає творити нову християнську дійсність, нове створіння і нове життя — започатковує там Своє Царство [23, с. 37].

Слід зазначити, що УГКЦ у своїй діяльності на локальному рівні реалізує цілісну програму сімейного душпастирювання, що включає не лише сегмент приготування до гідного прийняття церковного Таїнства, але й роботу шляхом організації відповідних комунікаційних та освітніх майданчиків з існуючими подружніми парами, зокрема, даючи їм можливість завдяки обміну досвідом, протистояти існуючим викликам.

Протягом кількох років на парафіях було випробувано і реалізовано низку пілотних проектів. Найпершим кроком стало впорядкування на належному рівні передподружнє приготування для молодих пар, що включало катехитичні науки та окремі лекції з біоетики та природного планування сім'ї.

Прикладом душпастирювання християнських сімей наведемо діяльність парафії Зіслання Святого Духа м. Івано-Франківськ. Станом на 01.01. 2021р. на парафії є 8 священників, 3 катехитів та багато студентів вищих закладів освіти. Парафіяльна діяльність представлена різним напрямками роботи, учасниками якої є різні вікові категорії прихожан. Це зустрічі спільноти «Матері в молитві», молодіжні спільноти, спільнота християнських сімей «Мир Вам».

Миряни активно беруть участь в організаційній частині, готові проявити свої навички, вміння, знання, готові пожертвувати свій час для життя парафії. Саме така душпастирська стратегія дозволяє ефективно залучати у цей процес, у першу чергу, інноваційні та креативні освітні методи, щоб завдяки такій опіці з боку церкви майбутні подружки були здатними протистояти потенційним моральним та світоглядним викликам. Так, зокрема, можна взяти за приклад Івано-Франківську парафію Зіслання Святого Духа, на якій робота із сімейними парами є надзвичайно цікавою та багатогранною й охоплює різні вікові категорії вірних та відбувається із залученням освітніх, культурних та рекреаційних ресурсів.

Важливий акцент у роботі з подружніми парами священниками цієї парафії робиться на тому, щоб подружки у християнському дусі виховували власних дітей, адже таке виховання уможливить існування у майбутньому.

Батьки повинні подавати дітям гідний для наслідування приклад, роблячи все можливе для їх активного залучення у парафіяльне життя із раннього віку, особливо через катехизацію. Від жовтня 2015 р. при парафії функціонує катехитична школа імені Митрополита Андрея Шептицького. У цій школі, використовуючи інтерактивні методи навчання та виховання,

проводиться безперервна християнська формація у різних вікових категоріях. Процес катехизації має системний характер. Представники наймолодшої вікової категорії, 3- 6 років, мають можливість бути учасниками у проекті «Діти майбутнього». Для дітей інших вікових категорій катехизація відбувається з використанням інших різноманітних інтерактивних методик: тренінгів, семінарів, майстер-класів, дискусійних просторів, участі у танцювальному ансамблі, співу в хорі, тощо.

Головний акцент у катехитичній діяльності робиться на організації найрізноманітніших активностей саме у вихідні дні, коли батьки мають змогу приводити молодших дітей до храму, а старші школярі не зайняті у навчальному процесі.

Як було зазначено вище, сучасне катехизаційне служіння слід обов'язково здійснювати, використовуючи нетрадиційні методи навчання та виховання, які здатні привернути увагу теперішнього покоління. Важливим у цьому контексті є свідчення як форма катехизаційного служіння, саме тому, ефективність катехизації, великою мірою, залежить від можливості учасників обмінюватись власним досвідом подружнього життя, таким чином, утверджуючись у правильності християнського покликання.

Однак, незважаючи на доцільність використання інноваційних освітніх методик, важливою є також традиційна освіта та кваліфікація самого катехита. В Івано-Франківську достатньою є кількість фахівців у цій галузі, оскільки в місті функціонує Богословська Академія імені Івано Золотоустого, у складі якої функціонує катехитичний інститут. Катехитичне служіння інтенсивно розвивається і завдяки сприянню єпархіальних структур до послуг катехитів відкриваються нові інфраструктурні об'єкти. Навчання у катехитичній школі поділяється за віковим критерієм і у ній навчається щороку близько двохсот учнів. За останні два роки у катехитичній школі є вже приблизно півтори тисячі учнів.

Важливим сегментом катехитичного служіння, на якому слід обов'язково зупинитись детальніше є катехизація майбутніх хресних батьків,

адже роль у майбутньому християнському вихованні хрещених важко переоцінити. Саме на цьому наголошує катехизм УГКЦ (Христос - наша Пасха) та цілий ряд інших церковних документів. Адже хресні батьки обіцяють з гідністю виконувати місію духовного батьківства, ставши для своїх хрещених реальним прикладом християнського життя та служіння. Беручи до уваги зазначені вище аспекти приготування хресних у катехитичній школі, можна сказати, що вони мають систематичний характер. У спеціально визначений день тижня хресні батьки збираються для того, щоб помолитися Літургію у намірі гідного здійснення свого майбутнього покликання та обговорити його доктринальні аспекти в процесі катехизації із відповідальним за проведення катехитичної зустрічі. Завдяки цьому зростає усвідомлення хресними батьками важливості того церковного таїнства, у якому незабаром вони братимуть активну участь. Дуже часто після проходження відповідних катехитичних наук хресні батьки наважуються самі докорінно покращити власне життя, наповнивши його християнським змістом, щоб мати змогу свідчити Хреста у майбутньому своїм похресникам.

В м. Івано-Франківську на парафії Різдва Пресвятої Богородиці відбуваються біблійні семінари організовані єпархіальною Катехитичною Комісією. Метою семінару було започаткувати на парафії молитву із Святим Письмом за методою «*Lectio Divina*», що відбувається за чітко визначеною методикою, яка передбачає відповіді на конкретні запитання з подальшим обговоренням цих відповідей у малих групах [1, с. 225].

На даний час щовівторка при храмі відбувається зібрання біблійного гуртка. Завдяки цьому учасники створюють відповідне налаштування на міркування про важливість істин, викладених у конкретному біблійному фрагменті, а це, в свою чергу, є підставою для так званої «молитви Словом». Слід особливо підкреслити той факт, що процес ділення та молитва Словом не передбачає жодних теологічно-герменевтичних інтерпретацій, не потребує спеціальної богословської підготовки, а натомість базується на суб'єктивних відчуттях, здатних створити за умови належного модерування

відповідну молитовну атмосферу. Таку методику читання Святого Письма учасники переймають і для користування у домашніх умовах, і вона стає, без перебільшення, наріжним каменем функціонування домашньої церкви.

Одним із відновлених способів катехизації на парафії є проведення коротких катехитичних наук в часі Святої Літургії після проповіді недільного Євангелія. Вперше запроваджена така форма на парафіях з 1996 р., оскільки саме вона охоплює практично всіх парафіян, які беруть участь у недільній Святій Літургії. На більшості парафіях Івано-Франківської архієпархії організують загальнопарафіяльну катехизацію в часі проведення щонедільних богослужінь. На Святій Літургії парох старається розділити свою науку на дві частини по 7 хвилин: під час першої говорить про Євангеліє на цей день, а під час другої - проповідь на тему, де однозначно будуть зачеплені питання еклезіологічні, виховання, дотримання церковної традиції.

Така імплементація отриманого знання та ділення християнським досвідом на практиці повсякденного життя дає можливість протистояти різноманітним викликам та спокусам, якими переповнене сьогодення.

Особливим часом духовного оновлення парафії є час Великого посту, коли більшість парафіян отримують можливість скористати із таїнства покаяння. Катехитичні зустрічі є особливо актуальними в період великого посту, адже він визначений церквою як час особливого зосередження над власним життям, духовного вдосконалення. Дуже важливо є те, що в такі моменти, саме завдяки катехитичному служінню, у парафіян є змога ділитися досвідом особистого зростання.

Таким чином, важливим завданням Церкви в душпастирюванні з подружжям і родинами є формування автентичної свідомості про важливість і цінність саме християнського виміру подружнього союзу. Цей аспект належним чином реалізується через соціальний та педагогічний вимір пастирського служіння. Завдяки цьому відбувається процес становлення особистості на фундаменті високих моральних цінностей, норм та правил

поведінки. Таким чином, на парафіяльному рівні реалізується соціальна місія усієї церкви з метою досягнення суспільного благополуччя. Слід також зазначити, що завдяки реалізації власного соціального призначення катехитичне служіння стає формою реалізації, яка втілюється на парафії у формі дієвої любові, що проявляється у конкретних вчинках. Фактично, завдяки катехизації реалізується водночас духовне та соціальне виховання задля гармонійно розвиненої християнської родини, здатної бути по-справжньому світлом для світу.

Важливим на сьогоднішньому етапі душпастирювання християнських сімей є заходи щодо підвищення ефективності діяльності через інтернет-ресурси:

- створення окремих веб-сторінок в єпархіях з базою даних про курси приготування до подружжя та описом діяльності Спільноти подружніх пар;
- створити та систематично активізувати електронно розсилку через соціальні мережі про анонсів заходів з метою обміну новинами, матеріали;
- проводити презентаційні заходи молодіжних організацій, спільнот із залученням родин в вищих закладах освіти;
- інформувати про навчання для організаторів та волонтерів, які організуються Патріашою комісією УГКЦ у справах родин.

На парафіях Київської та Івано-Франківської архієпархій УГКЦ створені парафіяльні консультаційні осередки, метою яких є формування і виховання любові у дітей і молоді, допомогу подружжям, котрі переживають кризу, багатодітним сім'ям та іншим незахищеним категоріям.

ВИСНОВКИ

На сьогодні громадська думка про подружжя доволі лібералізувалася та знівельовала відношення до цнотливості; до подружніх зрад, невірності; проституції; розлучень, які для багатьох не є особистою трагедією, а данина моді; до сімейних конфліктів тощо. Проблематичним є також недостатня інформованість молоді з питань статі, шлюбу і сім'ї. Сучасна молодь, в значній мірі, шкільна молодь, слабо орієнтується в питаннях міжстатевих стосунків. Фактично, великий відсоток дітей шкільного віку мають досить туманне уявлення про природу їх появи на світ, про кохання, дружбу, материнство, вагітність, контрацепцію, онанізм, шлюбно-сімейні стосунки.

Папи Римські, а також ієрархи Української Греко-Католицької Церкви захищають інститут родини, актуалізують в умовах релігійного плюралізму важливість питання нової євангелізації християнського подружжя.

В основоположних документах УГКЦ визначається стратегічне завдання сучасної діяльності пароха у сфері подружнього приготування, що передбачає формування особистості з визначеними світоглядними принципами єдності та нероздільності подружжя, морально-духовними переконаннями у питаннях статевої та біоетики, багатим культурним капіталом плекання цінностей та традицій в родині, яка здатна вийти на якісний рівень високої християнської родини.

У нашому дослідженні вдалося простежити базові принципи дальшого приготування до тайни подружжя, основою котрих є заохочувати вивчати християнську етику та моральну катехизу в катехитичних школах та державних закладах освіти. Катехитична школа на парафії формує інтелектуальні здібності із релігії та богослов'я, розвиває почуття цінностей, готує до подружнього життя; завдання громадянського суспільства у вихованні – впорядкувати проблеми суспільного блага, сприяти вихованню молоді. Церква виконує свій обов'язок виховання через навчання катехизму. УГКЦ, як і інші церковні інституції, не претендує на монополію в

християнському і патріотичному вихованні, а декларує комплексний підхід до цих сфер її присутності в сучасному світі, у якій однаково відповідальними елементами є сім'я, школа, суспільство, держава, Церква.

Дальше приготування реалізується також в інституті Домашньої церкви через спільні відвідування богослужінь, молитви та добрий приклад у щоденному житті. Важливий обов'язок покладається на сім'ю і школу, бо саме ці інституції повинні довести до відомості учнівської молоді інформацію про наслідки ранніх статевих зв'язків: духовне спустошення, фізичне виснаження; фригідність та імпотенція; гінекологічні захворювання; небезпека дошлюбної вагітності і її переривання; небезпека захворювань венеричними хворобами тощо.

Християнська сім'я є фундаментом дальшого приготування, адже в ній всі члени сім'ї збираються на молитву, читання Святого Письма, а зокрема, разом беруть участь у Божественній Літургії, де приймають Євхаристійного Христа. Християнське виховання батьків полягає не лише у навчанні, але й в особистому прикладі життя.

Ближче приготування до тайни подружжя реалізується через душпастирство молоді, що реалізується організацією на парафіях молодіжних організацій. Центральним завданням діяльності молодіжних спільнот є богословське осмислення та практичне застосування моральності молодію особистістю, навчити молодь плекати інтереси інших людей, правильно осмислювати релігійно-церковні та світоглядні орієнтації, знаходити вихід із складних життєвих ситуацій. Тобто, молода людина навчиться відчувати любов ближніх до себе, буде отримувати підтримку від друзів та близьких, а в особливий спосіб буде готовою давати християнську любов іншим.

Основними принципами ближчого приготування є ознайомлення молоді із можливістю отримати знання та розуміння значення подружнього життя, осмислити вагомість стосунків між чоловіком і жінкою, вивчення

принципів статевого життя в подружжі, ознайомитися із аспектами відповідального батьківства.

У релігійному вихованні ефективним методом є душпастирювання молоді, згуртованість молодого покоління у спільноти чи організації, завданням яких є щотижневі, щомісячні зустрічі за участю священника чи катехита у формі молитви із обговоренням, бесіди, перегляду фільму. Поширеними молодіжними організаціями на парафіях є Марійська дружина, Вівтарна дружина, Українська молодь Христові та ін.

Душпастирство молоді через молодіжні організації повинно співвідноситися із засадами сімейного християнського виховання, що дає можливість молоді набути більше знань про подружжя, як збудувати та зміцнювати у молодому поколінні їхнє почуття любові, що вони є складовою частиною суспільства, а найперше - що вони є невід'ємною частиною сім'ї.

Останнім етапом приготування до прийняття таїнства подружжя є безпосереднє приготування. На цьому етапі наречені проходять передшлюбні курси, реколекції, прощі, котрі передбачені канонами партикулярного церковного права. Ці та інші шляхи й способи якісного приготування до подружжя можуть бути ефективними лише за наявності певного рівня загальної християнської культури особистості та поваги до шлюбу. Адже обсяг і глибина знань, творчі здібності нічого не важать при відсутності в наречених належних мотивів до збереження вищих духовних змістів таїнства подружжя.

Сьогодні в УГКЦ безпосередній підготовці приділяють важливе значення, розроблено низку програм та курсів із передшлюбної катехизації, на парафіях проводиться безпосередня співпраця душпастиря із нареченими, перевірка знань основ катехизму та католицької доктрини із питань поваги людської особи, сім'ї.

Партикулярне право УГКЦ, а саме канон 105 наголошує на іспиті сумління наречених перед тайною подружжям, також потребує

документально засвідчених фактів хрещення й вільного стану подругів (див. Додаток А).

Безпосереднє приготування до подружжя та його систематичне душпастирювання реалізовується УГКЦ через передшлюбні катехизації, катехизацію сімей на парафіях. Проаналізувавши декілька програм приготування до таїнства подружжя в УГКЦ, слід констатувати, що вони спрямовані на можливість нареченим відповідно приготуватися до християнського подружжя.

В роботі вдалося висвітлити діяльність Комісії у справах родин УГКЦ при єпархіях, основні завдання осередків передшлюбної катехизації на прикладі Київської архієпархії та Івано-Франківської архієпархії.

Архієпархіальні осередки звертають увагу на обговорення таких проблем - про подружні конфлікти: причини та способи розв'язання; прикмети та цілі подружжя; правно-душпастирський аспект св. тайни подружжя; екологія родини; приготування наречених до прийняття Святої Тайни Покаяння; канонічна та літургічна форма вінчання; маніпуляція даром плідності: аборт, штучне запліднення, методи контрацепції.

В архієпархіях активно працює Комісія у справах родин, завданням якої є координація діяльності згідно визначеної стратегії праці; пропагування християнських, сімейних і етичних цінностей шляхом проведення конгресів і конференцій; вишкіл кадрів шляхом проведення семінарів-тренінгів; розробка програм, методичних і дидактичних посібників.

На парафіях Івано-Франківської архієпархії створені парафіяльні консультаційні осередки, метою яких є формування і виховання любові у дітей і молоді, допомогу подружжям, котрі переживають кризу, багатодітним сім'ям та іншим незахищеним категоріям. Одним із інших методів праці з християнськими родинами парафії є катехитичні реколекції для родин. В релігійних громадах Київської архієпархії УГКЦ організуються одноденні духовні зустрічі (реколекції), спільні прощі та заходи на захист сім'ї та виховання дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Безпосереднє приготування до Святого Таїнства Подружжя. Навчальна програма. Комісія у справах родини Львівської Архиепархії., Львів: Вид-во «Духовна вісь», 2004. 231 с.
2. Буковинський А., Фомін Ф. Навчально-методичний посібник для фахівців, які впроваджують програми підготовки до подружнього життя. К.: Україна, 2014. 172 с.
3. Вибрані документи католицької церкви про шлюб та сім'ю. Від Лева XIII до Бенедикта XVI. К.: Колесо, 2008. 657 с.
4. Ваврик Р. Душпастирство і сучасна сім'я. Документи єпархіальних Соборів Української Греко-Католицької Церкви 2001–2002 рр. / упоряд. митр. прот. М. Димид. Т. 1. Львів 2003, С. 372-387.
5. Гільдебранд, Д. фон. Подружжя: таємниця відданої любові. Львів: Вид-во УКУ, 2003. 40 с.
6. Гоголь В. Таїнство Подружжя: навчальний посібник для студентів-богословів. Дрогобич-Івано-Франківськ, 2013. 160с.
7. Де Ля Дюранте П. Симетрія та послідовність католицького біомедичного вчення. URL:<http://zdorovia.ugcc.org.ua/vid-humanae-vitae-donum-vitae/>.
8. Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декларації, декрети. Львів: Свічадо, 1996. С. 287-304
9. Декрет про апостолят мирян «Apostolicam Actuositatem». Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. Львів: Свічадо, 1996. С. 333-373.

10. Декрет про служіння і життя пресвітерів «Presbyterorum Ordinis». Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. Львів: Свічадо, 1996. С. 449-497.
11. Дем'янець В. Праця пароха із молоддю (молодіжні товариства, організації, гуртки). Документи єпархіяльних соборів Української Греко-Католицької Церкви 2001-2002, Львів, 2003. Т. 1. С. 299-303.
12. Джероза Л. Церковне право / пер. з нім. Н. Щиглевської. Львів: Свічадо, 2001. 336 с.
13. Джероза Л. Каноническое право в католической церкви. М.: Христианская Россия, 1999. 380 с.
14. Догматична Конституція про Церкву «LumenGentium». Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. Львів: Свічадо, 1996. С. 75-170.
15. Докаш В. Християнська сім'я: модернізм та традиціоналізм. Релігія та Соціум. 2011. №2(6). С. 112-122.
16. Документи Єпархіяльних Соборів УГКЦ (2001-2002 рр.) Т.І. Львів: ПТВФ «Афіша», 2003. 565 с.
17. Документи Єпархіяльних Соборів УГКЦ (2001-2002 рр.) Т.ІІ. Львів: ПТВФ «Афіша», 2004. 558 с.
18. Документи Патріаршого Собору УГКЦ, (перша сесія). Львів 2002
URL:
19. Доповідь Блаженнішого Святослава на Надзвичайному синоді католицької Церкви, присвяченому питанню сім'ї 8 жовт. 2014р. Інформаційний ресурс Української греко-католицької церкви.URL:
http://news.ugcc.ua/documents/dopovid_blazhennishogo_svyatoslava_na_nadzvichaynomu_sinodi_katolitskoi_tserkvi_prisvyachenomu_pitannyyu_simi_71714.html.

20. Драй А. Катехизація дітей у недільних школах. Документи епархіальних Соборів Української Греко-Католицької Церкви 2001–2002 / упоряд. митр. прот. М. Димид. Львів, 2003. Т. 1 С. 309-313.

21. Душпастирська Конституція про Церкву в сучасному світі „Радість і надія” – „Gaudiumetspes”. Документи Другого Ватиканського Собору : конституції, декларації, декрети. Львів: Свічадо, 1996. С. 499-619.

22. Энхиридион А. О вере, надежде и любви. М. : Уцимм-Пресс, 1996. 416 с.

23. Життя у Христі: Моральна катехиза / упоряд. о. д-р. С. Шевчук. Львів 2004. 180 с.

24. Загальний катехитичний довідник. / Конгрегація у справах духовенства. Львів 1999, № 80.

25. Іван Павло II. Апостольське послання Familiaris Consortio (Сімейне співжиття) про завдання християнської родини у сучасному світі. Львів: Місіонер, 1995. 105 с.

26. Іван Павло II. Апостольське повчання про катехизу в наш час “Catechesi tradendae”. Львів: Свічадо, 1997. 76 с

27. Іван Павло II. Енцикліка «Redemptorismissio»URL: <http://katekhytyka-6.blogspot.com/2018/01/redemptoris-missio-ii-1990.html> 90).

28. Іван Павло II. Лист до сімей. // Документи католицької Церкви про шлюб та сім'ю. Т. 1. Львів 2002. С. 113-192.

29. Іван Павло II. Про гідність і покликання жінки. Львів, 1995. 104 с.

30. Інструкція застосування літургійних приписів Кодексу Канонів Східних Церков. Львів, 1998. 104 с.

31. Інтернет-сторінка Храму Зіслання Святого Духа УГКЦ URL: www.theotokos.if.ua/html/spilnoty/katex_shkola/index.html.

32. Інформацію із офіційного сайту руху подружніх пар. URL:
<http://www.simya.org.ua/about.html>.
33. Каледа Г. Домашня Церковь. Москва 2000. URL:
<https://ua1lib.org/ireader/3007164с.49>.
34. Канони Партикулярного права Української Греко-Католицької Церкви URL:
https://familychristianblog.files.wordpress.com/2017/partykulyarne_pravo1.pdf
35. Катехизм Католицької Церкви URL:
<http://www.truechristianity.info/ua>.
36. Катехизм Української Греко-католицької церкви: Христос – наша Пасха. Львів, 2011. с. 336
37. Катихетичний Правильник Української Греко-Католицької Церкви. Львів 1999, 78 с.
38. Кількість шлюбів в Україні зменшилася втричі за останні 30 років URL: <https://opendatabot.ua/analytics/>
39. Кодекс Канонів Східних Церков URL:
40. Козанкевич О. Родинний аспект життя і діяльності парохіяльної спільноти. Документи єпархіальних соборів УГКЦ 2001–2002. Т. 2. Львів 2004, С. 173-185.
41. Концепція душпастирства подружжя та сім'ї в Обервалісі /Пасторальний підручник. 1993 URL:
42. Крип'якевич Л. Сім'я, яку творить мирянин. Матеріали III-го Архиепархіального Собору Львівської Архиепархії УГКЦ. Львів-Рудно 2001 URL: www.ugcc.org.ua/ukr/church_in_action/sobor/previous/d/krypiakevych/.
43. Кришталь Г. Етика статевої і подружнього життя. Львів: УКУ, 2009. 292с.

44. Лев XIII Таємниця Божої Премудрості (ArcanumDivineSapientiae).
URL:
45. Ліонський І. Против ересей. URL:
<http://anthropology.rchgi.spb.ru/iriney/iriney.htm>.
46. Мандрика О. Богослов'я таїнства подружжя у чині вінчання Східної Церкви Сопричастя. Міжнародний богословський часопис. 2006. - № 3-4. С. 66-79.
47. Мараховська В. Катехизація на парафії храму Різдва Пресвятої Богородиці. Інтерв'ю URL: <https://kom.if.ua/uk/parafiyi/zsd>
48. Марусяк М. Моральне Богослов'я. Навчальний посібник для духовно навчальних закладів Снятин: Прут Принт, 2000. – 144 с.
49. Маскевич О. Л. Конфесійні особливості бачення сучасної християнської сім'ї : між традиційністю і модерном. Українське релігієзнавство: Збірник наукових праць. 2012. № 62–63. С. 143–156.
50. Мейендорф Й. Брак в Православии. Клин, 2004. 119 с.
51. Мизь Р. Християнство, що це властиво? Львів: Свічадо, 1994. 372 с.
52. Мокрик О. Євангелізація в сім'ї, євангелізація через сім'ю., Матеріали III-го Архiepархіального Собору Львівської Архiepархії УГКЦ «Ісус Христос - джерело відродження українського народу». ЛДС Святого Духа, Львів-Рудно, 26–30 грудня 2001. URL:
www.ugcc.org.ua/ukr/church_in_action/sobor/previous/2nd/mokryk/
53. Мудрий С. Короткий коментар ККСЦ. Івано-Франківськ, 2002. 582 с.
54. Мудрий С. Подружжя і церковне право. Івано-Франківськ, 1999. 95 с.

55. Недунгат Д. Путівник по Східному Кодексу: Коментар до кодексу канонів східних Церков, Львів: «Свічадо», 2008, 792 с.

56. Павло VI. Апостольське повчання Євангелізація сучасного світу (Evangelii nuntiandi) 8 грудня 1975р. URL: www.vatican.va/holy_father/paul_vi/apost_exhortations/documents/hf_p-vi_exh_19751208_evangelii-nuntiandi_en.html.

57. Павло VI. Енцикліка Humanae vitae. Ватикан 25 липня 1968. URL:

58. Парафіяльний правильник УГКЦ URL: http://ugcc.ua/official/official-documents/instruktsiya/paraf%D1%96yalniy_pravilnik_75352.html

59. Папська рада у справах сім'ї. Приготування до тайни подружжя. Документи католицької Церкви про шлюб та сім'ю. Т. 1. Львів 2002. С. 193-232.

60. Пігура І. Підсумки Єпархіального Собору Сокальської Єпархії. Сокаль 2002. 22 с.

61. Пій XI. Про християнське подружжя (CastiConnubii) URL:

62. Пій XI. Непорочне подружжя. Документи Католицької Церкви про шлюб та сім'ю. Т. 1. Львів 2002. С. 36-49

63. Положення із статуту Марійської Дружини на парафії URL: http://ugcc.ua/official/official-documents/instruktsiya/paraf%D1%96yalniy_pravilnik_75352.html

64. Положення про Комісію Української Греко-Католицької Церкви у справах родини URL: <https://rodyna.ugcc.org.ua/pro-komisiyu/>

65. Поспішл В. Подружнє право. Коментар до Східного Католицького Подружнього Права. / перекл. з англійської А. Кравчука. Львів 1997. 186 с.

66. Поспішл В. Східне Католицьке Церковне Право згідно з Кодексом Канонів Східних Церков. Львів, 20006. 614 с.

67. Постанови Вісімдесят другої сесії Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архієпископства УГКЦ URL: news.ugcc.ua (19.05.2020)

68. Правда про людську сталевість та її суть. Папська рада у справах сім'ї. Документи Католицької Церкви про шлюб та сім'ю. Т. 2. Львів, 2002. С. 46-79.

69. Прадо Й. Ідіть євангелізуйте охрищених. Львів 1997. 127 с.

70. Промова Святішого Отця до Українського Католицького Єпископату 24 черв. 2001 р. URL:

71. Протоколи канонічно-душпастирської розмови перед уділенням таїнства подружжя URL:

72. Путинський Л. Статевість людини. Мандуючи до зрілості: виховання для життя в сім'ї, для молоді. / За ред. Терези Круль та Марії Рись. Львів 2006. С. 52-75.

73. Реколекції для подружніх пар в Київській архієпархії. URL:

74. Рись М. Подружжя. Мандуючи до зрілості: виховання для життя в сім'ї, для молоді. / За ред. Терези Круль та Марії Рись. Львів 2006., с. 98.

75. Семья в современной Европе URL: www.agnuz.info/reading_room/families/.

76. Станішевський Є. Молитовне читання Святого Письма. Львів 2006.

77. Сурожский А. Таинство любви URL: www.metroplit-anthony.org.ru/brak/brak.htm.

78. Требник. Видання верховного Архієпископа УГКЦ. Львів: Свічадо 2006. 246 с.

79. Форми праці із подружжями в УГКЦ. URL: laityugcc.org.ua (19.05.2020)

80. Харіс Д.. Я поцілував її на прощання. К., 2002. 176 с.
81. Церковне (канонічне) право: підручник ./ за ред. д-ра філос. наук Лубського В. І. - К.: Центр учбової літератури, 2014. 640 с.
82. Шептицький А. Християнська родина. Митрополит Андрей Шептицький: життя і діяльність. Документи і матеріали 1899-1944 / Церква і суспільне питання. Т. 2, кн.1. Львів: Місіонер, 1998. С. 17-36.
83. Яннарас Х. Подружжя як таїнство об'явлення правди особи у православній традиції. Сопричастя. Міжнародний богословський часопис 3-4 (2006) липень-грудень. С. 40-62.
84. Buxakowski J. Wprowadzenie do teologii duszpasterstwa rodzin. Pelplin: Wydawnictwo „Bernardinum” 1999. 392с.
85. Lewandowski M. Modlitwa srodkiem swiecenia malzenstwa I rodzin. Warszawa 2002, с. 12.
86. Przygotowanie do życia w rodzinie /pod redakcją K.Ostrowska, M.Ruś. Część II. Warszawa, 2006. 226s.
87. Комісія у справах родини Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ
URL:<http://rodynaugcc.if.ua/>

**ПІДТВЕРДЖЕННЯ ХРЕЩЕННЯ І ВІЛЬНОГО СТАНУ
НА ПІДСТАВІ ЗАЯВИ СВІДКІВ**
(кан. 691; кан. 785, § 1 ККСЦ)

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА АРХИСПАРХІЯ УГКЦ

Дата _____

Парафія _____

Адреса _____

Реєстр № _____

1. Прізвище _____ та ім'я _____ свідка

Ім'я _____ батька

Місце _____ і дата _____ народження

Віровизнання _____

Професія _____

Адреса _____

2. Прізвище _____ та ім'я _____ нареченого (нареченої)

3. Відколи свідок знає нареченого (наречену) і чи постійно з ним (нею) підтримував стосунки?

4. Чи свідок знає про факт прийняття хрещення нареченим (нареченою)? Де і коли це відбулося?

5. Чи свідок переконаний, що наречений (наречена) не зв'язаний (не зв'язана) узами попереднього подружжя або ж іншою перешкодою?

6. Звідки у свідка ця інформація і хто може її підтвердити?

7. Свідчення підтверджую присягою і особистим підписом.

ПРИСЯГА: *Призиваю Господа Бога у свідки і стверджую, що у справі, в якій буду допитуваний, скажу правду. Так мені допоможи, всемогутній Боже.*

підпис свідка

печатка і підпис душпастиря

АКТ ПІДТВЕРДЖЕННЯ ВІЛЬНОГО СТАНУ(кан. 785, § 1, кан. 802 *ККСЦ*)

*ім'я та прізвище нареченого (нареченої)***ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА АРХІЄПАРХІЯ УГКЦ**

Дата _____

Парафія _____

Адреса _____

Реєстр № _____

(Дата) _____ прибув (прибула) до парафіяльної канцелярії **свідок,**

син/донька _____, _____ -річний (-річна), за професією _____,

за віровизнанням _____,

(не) практикуючий (практикуюча), проживає в _____

і _____ в моїй присутності _____,

місцевого душпастиря, висловив (висловила) бажання скласти зізнання про вільний стан згаданого (згаданої) в титулі.

Після підтвердження ідентичності свідка, я проінформував його (її) про потребу присяги щодо свідчень, а також про святість присяги і покарання, які несе кривоприсяга (кан. 1444 *ККСЦ*). Свідок приступив (приступила) до присяги і перед хрестом, торкаючись Євангелії, повторив (повторила) за мною таку формулу:

„Я,

присягаю Господу Богу, у Тройці Святій єдиній, що скажу всю правду і тільки правду про те, що мене запитуватимуть. Так мені, Боже, допоможи. Амінь”.

Під присягою свідок визнав (визнала) таке*:

1. _____ його (її)
знаю

від _____

—
2. Я _____ є _____ для _____ нього _____ (неї)

3. З певністю стверджую, що до цього часу не уклав (укладала) з ніким святого таїнства _____ Подружжя.

4. Укладене _____ попереднє _____ подружжя _____ з _____
_____ перестало _____ існувати _____ на _____ підставі _____

5. До цього часу не укладав (укладала) з ніким шлюбу згідно з сімейним законодавством.

6. Зв'язаний (зв'язана) шлюбом згідно з сімейним законодавством з _____ з _____

7. Шлюб згідно з сімейним законодавством укладений _____ у _____ РАГСі _____

і розірваний вироком цивільного суду

_____ (дата)

_____ і не підтверджений святим таїнством Подружжя.

8. При укладанні шлюбу згідно з сімейним законодавством з _____ не просив (просила) диспензи ані від Верховного Архієпископа, ані від Апостольського Престолу (кан. 835 ККСЦ).

Свідомий (свідома) відповідальності перед Господом Богом і Церквою, визнаю все сказане і підтверджую особистим підписом.

_____ *підпис свідка*

_____ *печатка і підпис душпастиря*

РЕЄСТР № _____

**ПРОТОКОЛ КАНОНІЧНО-ДУШПАСТИРСЬКОЇ РОЗМОВИ
ПЕРЕД УДІЛЕННЯМ ТАЇНСТВА ПОДРУЖЖЯ**

I. Особисті дані

Наречений	Наречена
1	
<i>(прізвище та ім'я)</i>	<i>(прізвище та ім'я)</i>
<i>(дата і місце народження)</i>	<i>(дата і місце народження)</i>
Батько <i>(зазначити, якщо немає)</i> _____	Батько <i>(зазначити, якщо немає)</i> _____
<i>(ім'я і дата народження)</i>	<i>(ім'я і дата народження)</i>
віровизнання _____ національність _____	віровизнання _____ національність _____
професія _____ місце роботи _____	професія _____ місце роботи _____
Мати <i>(зазначити, якщо немає)</i> _____	Мати <i>(зазначити, якщо немає)</i> _____
<i>(ім'я і дата народження)</i>	<i>(ім'я і дата народження)</i>
віровизнання _____ національність _____	віровизнання _____ національність _____
професія _____ місце роботи _____	професія _____ місце роботи _____

Адреса місця проживання батьків: _____ _____	Адреса місця проживання батьків: _____ _____
Канонічний стан батьків: _____ _____ <i>(перебувають у церковному чи цивільному шлюбі, розлучені)</i>	Канонічний стан батьків: _____ _____ <i>(перебувають у церковному чи цивільному шлюбі, розлучені)</i>
2 Паспортні дані _____ _____ <i>(серія, номер, та місце і дата видачі)</i> Хрещення та Миропомазання _____ _____ <i>(дата та адреса парафії)</i> віровизнання _____ національність _____	Паспортні дані _____ _____ <i>(серія, номер, та місце і дата видачі)</i> Хрещення та Миропомазання _____ _____ <i>(дата та адреса парафії)</i> віровизнання _____ національність _____

3	Адреса постійного місця проживання	Адреса постійного місця проживання
	тел. _____	тел. _____
	Адреса і час (від і до) тимчасового місця проживання	Адреса і час (від і до) тимчасового місця проживання
	тел. _____	тел. _____
	Адреса і час (від і до) тимчасового місця проживання	Адреса і час (від і до) тимчасового місця проживання
тел. _____	тел. _____	
4	Канонічний стан _____ (вільний, вдівець, розлучений, цивільний шлюб)	Канонічний стан _____ (вільний, вдівець, розлучений, цивільний шлюб)
	освіта _____	освіта _____
	професія _____	професія _____
	місце навчання _____	місце навчання _____
	місце роботи _____	місце роботи _____

5	а) чи визнає засади християнської моралі?		
	б) чи розуміє потребу молитви, прийняття святих таїнств і участі у Святій Літургії?		
	в) чи має намір перед шлюбом свідомо приступити до таїнства Покаяння і прийняти Святу Євхаристію?		
	г) чи пройшов (пройшла) курс передшлюбних катехизаційних лекцій?		
6	а) скільки часу наречені знають одне одного?		
	б) чи заручені? якщо так, то відколи?		
	в) чи знайомі між собою батьки наречених?		
	г) чи батьки (опікуни) знають про їхній намір укласти подружжя?		
	д) чи батьки згодні на укладення цього подружжя? якщо ні, то чому?		

II. Перешкоди для уділення таїнства Подружжя

7	Кан. 800. Чи існує перешкода віку?		
8	Кан. 801. а) чи наречені не мають сумніву щодо стану свого здоров'я?		
	б) чи вважають, що можуть мати власних дітей?		
	в) чи немає сумніву щодо здатності статевого співжиття в подружжі?		
9	Кан. 802. а) чи не укладав (укладала) Подружжя з іншою особою?		
	б) якщо так, то на підставі якої перешкоди стверджено недійсність таїнства Подружжя? <i>(додати документ)</i>		
	в) чи не було укладено цивільного шлюбу з іншою особою?		
	г) якщо так, то з якої причини цей шлюб було розірвано?		
	г) коли і чому відбулося розлучення?		
	д) чи з попереднього шлюбу або цивільного зв'язку є обов'язки щодо чоловіка, жінки чи інших осіб?		
10	Кан. 804. Чи наречений не приймав дияконських або ієрейських свячень?		
11	Кан. 805. Чи наречені не склали довічних обітів, приймаючи чернечий стан?		
12	Кан. 807. а) чи наречені знали одне одного перед смертю чоловіка або жінки одного з наречених?		
	б) що стало причиною цієї смерті?		
	в) чи хтось з наречених не є винен у цій смерті?		

13	Кан. 808. Чи наречені є кровно спорідненими між собою та в якому ступені?		
14	Кан. 809. Чи між нареченими не існує перешкоди посвоячення?		
15	Кан. 810. Чи не існує перешкоди прилюдної пристойності?		
16	Кан. 811. Чи не існує перешкоди духовного посвоячення?		
17	Кан. 812. Чи між нареченими немає споріднення у зв'язку з усиновленням?		

III. Вади подружньої згоди

18	Кан. 818-819. а) чи хоче згідно з наукою Церкви укласти подружжя як єдине і нерозривне?		
	б) чи внутрішньо згодний (згодна) з наукою Церкви щодо нерозривності й вірності? якщо ні, то чому?		
	в) чи допускає розлучення в разі труднощів у подружжі?		
	г) чи має намір народжувати дітей?		
	г) чи приймає засади християнської етики в плануванні сім'ї?		
19	Кан. 818; 821. а) чи в родині не було випадків психічних захворювань?		
	б) чи наречені переконані у своєму задовільному психічному здоров'ї?		
	в) чи не страждають хронічними, спадковими хворобами, про які взаємно не знають?		
	г) чи не має зловживання алкоголем? Якщо є, то чи інша сторона знає про це?		
	г) чи не має наркотичної залежності? Якщо є, то чи інша сторона знає про це?		
20	Кан. 820, § 2. Чи є безпосереднім мотивом одруження певна якість одного з наречених? Якщо так, то яка? (напр., матеріальні цінності, кар'єра інше).		
	Кан. 826. Чи наречені укладають подружжя з умовою?		
21	Кан. 825. а) чи наречені керуються доброю волею, вирішуючи укласти подружжя?		
	б) чи немає тиску з боку родини, оточення (напр., матеріальні, суспільні умови, страх перед знеславленням, повага до волі батьків)?		
22	Кан. 821. Чи наречені не приховують одне від одного чогось, що може перешкодити подружньому співжиттю (напр., неплідність, узалежнення, фінансові обов'язки тощо)?		

IV. Мішані подружжя

23	Питання до католицької сторони: а) чи свідомий (свідома) того, що різниця віровизнання членів подружжя може призвести до серйозних розладів у подружньому житті?		
	б) як чинитимеш, якщо інша сторона (некатолицька), ознайомившись з обов'язками католицької сторони, не погодиться на їх виконання (напр., у релігійному вихованні дітей, морально-етичній оцінці ситуацій тощо)?		
	в) у разі конфліктів якими цілями керуватимешся: дотримання Божого Закону чи гріх задля збереження подружжя?		
24	Питання до некатолицької сторони: а) чи усвідомлюєш наслідки, що випливатимуть із різниці поглядів, відмінної моральної оцінки багатьох питань?		
	б) чи знаєш обов'язки католицької сторони?		
	в) чи усвідомлюєш своє завдання толерувати переконання і обов'язки католицької сторони?		

25	Інші зауваги		
----	--------------	--	--

26. Надані диспензи (ким, коли, номер документа):

V. Документи, які необхідні для укладення таїнства Подружжя:

- а) засвідчення про Хрещення і Миропомазання нареченого;
- б) засвідчення про Хрещення і Миропомазання нареченої;
- в) довідка про виголошення оповідей з парафії нареченого чи нареченої;
- г) свідоцтво про одруження з РАГСу.

- дата зголошення наречених до пароха:

- дата проведення розмови:

- дати виголошення оповідей:

- дати передшлюбних наук:

Протокол

складено

(дата і місце)

Підпис нареченого _____

Підпис нареченої _____

Підпис душпастиря _____

Власноруч написана заява пароха, відповідального за благословення подружжя:

«Засвідчую в сумлінні, що після старанного ознайомлення з нареченими немає в мене жодного сумніву щодо існування канонічних чи іншого роду перешкод для Богом благословенного майбутнього подружжя».

Підпис пароха _____

Пропозицій собору у Сокальській Єпархії УГКЦ (2002 р.) щодо покращення катехизації, катехитичної комісії єпархії:

1. Час вимагає спеціального душпастирства серед священників і вірних покликаних: а) єпископ має сприяти до розвитку спеціального душпастирства за посередництвом священників і душ покликаних, як наприклад: для молоді, осіб старших, інтелігенції, робітників, студентів, осіб з особливими потребами, хворих, в'язнів, військових т.д.; б) в академічну програму семінарії включити предмети, які б стосувалися спеціального душпастирства.

2. Під опікою Церкви та співпраці з державними органами влади створювати сиротинці сімейного типу.

3. На рівні єпископату нашої Церкви і держави вирішити потребу впровадження предмету «Християнська етика» у всіх школах України.

4. Проведення процесу Нової Євангелізації на парафіях має відбуватися за допомогою створення різноманітних товариств і спільнот, які б охоплювали різні інтереси вірних, як наприклад: біблійні товариства; молодіжні товариства; товариства анонімних алкоголіків; товариства молодого подружжя; літургійні товариства - харитативні товариства та інші товариства і спільноти.

5. Проводити щорічні реколекції для родин та подружніх пар.

6. Проводити реколекції для молоді на між парафіяльному рівні.

7. Часте відвідування родин та індивідуальні розмови священника з ними, а також особисте пропонування членам родин Літургії за їхні родини.

8. Обов'язкове запровадження недільних шкіл при парафіях, катехизація та євангелізація дітей, молоді, дорослих під проводом священника.

9. Підготовку дітей до першої святої Сповіді проводити за участю батьків.

10. Створення парафіяльних літніх таборів для дітей та молоді при активному залученні аніматорів під проводом духовенства.

11. Заохочувати до паломництва всіх вірних до відпустових місць.

12. В якості здійснення Нової Євангелізації і катехизації використовувати засоби масової інформації, а також по можливості видавати парафіяльний інформаційний вісник.

13. На парафіях для людей з особливими потребами (хворих) за участю парафіян створювати організовану опіку на взірець організації «Віра і світло»

14. В теперішньому часі, зумовленому економічною кризою, де часто проявляється безробіття, а також масовий виїзд закордон, священикам слід вказувати в першій мірі на моральні якості людини [60].